

HITLERJEVA BLAZNA IGRA Z DINAMITOM

BERLINSKI NOREC POZIVA SVET "NA KORAJŽO"

Evropa v strahu, da se vsak čas užge usodna iskra in zaneti požar

Izzivalno obnašanje sudetskih nacijev. — Angleški laboristi za odločen nastop proti izzivaju Hitlerju. — Dr. Beneš govori optimistično, obenem pa poziva svoj narod, naj bo pripravljen na vse. — Hitler pravi, da ne odneha, dokler Čehi ne pristanejo na zahteve nacijev

Minuli teden je potekel v znamenju silne napetosti in vojne mrzlice, ki je pretresala Evropo in v manjši meri tudi ostali svet. V ponedeljek dne 5. sept. je začel zborovati v Nürnbergu nacijski kongres in Evropa je napeto prisluhnila, kaj poreče diktator Hitler z ozirom na krizo, ki so jo povzročili njegovi sudetski pristaši na Čehoslovaškem. Ali se bo izrekel za vojno ali za mir? je bilo vprašanje, ki je mučilo ves svet. Toda Hitler se je ves teden omejeval na hvalisanje "nacijskega raja", nemške armade, svojih zaveznikov, Italijanov in Japoncev, pa na rožljanje z orožjem in posmehovanje vsemu svetu, katerega je klical "na korajžo". Evropa se je v negotovosti začela mrzlično pripravljati na vojno. Francija je brez velikega pompa, zato pa toliko hitreje mobilizirala vojaštvo ter ga pošiljala na Maginotovo črto. Tudi v Angliji so se vršile vojaške priprave. Moskva pa se je zagnjala v molk. Položaj v Evropi je postal tako kritičen, da se je bilo bati, da bo vsak čas počilo. Majhna slučajna iskra bi zadostovala za eksplozijo...

Ali bo ta iskra padla v smodnik? Kdo ve? Zdi se pa, če se to zgodi, se bo zgodilo proti volji vseh prizadetih držav. Saj potek dogodkov minulega tedna ustvarja to domnevo. Da si bodo tudi naši čitatelji lažje ustvarili približno sliko o položaju, navajamo spodaj te dogodke, kakor so se vrstili.

Ponedeljek, 5. sept. — Otvoritev nacijskega kongresa v Nürnbergu. Hitler poveljuje nacijsko Nemčijo, Italijo in Japonsko, bojevito kriči, da se Nemčija več ne boji nobene

blokade, da se sploh nikogar več ne boji, in po svoji stari navadi zabavlja proti židom in Moskv. — Francija mobilizira svoje tehnične čete, za službo na Maginotovi črti.

Torek, 6. sept. Čehoslovaška vlada predložila sudetskim nacijem novo ponudbo, ki določa popolno enakopravnost s Čehi, posebna jamstva za Nemce v čeških okrajih, državne službe za Nemce, poravnava vseh "krivic" in avtonomijo po vzoru švicarskih kantonov. Premijer Hodža pravi, da večje koncesije niso mogoče, če noče republika zapraviti svoje neodvisnosti. — Angleški poslanik Neville Henderson prispel v Nürnberg. — V Nürnbergu se nahaja tudi vodja sudetskih nacijev, Konrad Henlein, ki konfirira s Hitlerjem. — Francija kliče pod orožje nadaljnje rezerviste. Marseilles, največje francosko pristanišče na Sredozemskem morju, z dekretom Daladierjeve vlade postavljeno pod vojaško kontrolo, da se prepreči stavke pristaniških delavcev proti podaljšanju 40-urnika. Marseilles posreduje zvezo med Francijo in njenimi afriškimi kolonijami. — Protivohunska mrzlica v Franciji in Nemčiji.

Sreda, 7. sept. — Hitler govori nacijskim delavskim batalijom, da "igrajo njihovi krampi in lopate nadvse važno vlogo na vzhodu, severu in jugu, zlasti pa na zapadu Nemčije", kjer se grade nove podzemne utrube. — Izza kulis prihaja vest, da je Hitler naročil Henleinu, naj ne sprejme češke ponudbe, temveč jo odkloni, "ker bo potem lahko dosegel še več." — Mobilizacija pristaniških delavcev v Marseilles. Na francoski Maginotovi črti je pripravljenih 350 tisoč mož. — Belgijski premijer Spaak pravi, da je belgijska meja dobro zastražena za vsak slučaj. — Sudetski naciji v Moravski Ostrovi vpriporili izgre. (Nadaljevanje na 5. strani.)

ŠPANSKI MINISTER

Roman Gonzalez Pena, justični minister v vladi lojalističnega premijerja Negrina, je bil slikan v New Yorku, ko se je tam spotoma ustavil. Pena je bil na potu v Meksiko, kamor je bil poslan v važni misiji.

"NEVARNA" DEKLICA

Kakor je našim čitateljem znano, je nastopila pred znanim Diesovim kongresnim odsekom, ki preiskuje "neameriške" aktivnosti, tudi neka priča, ki je navzela odseku, da so "pod komunističnim vplivom" tudi številni filmski igralci in igralke iz Hollywooda. Imenovana je bila tudi otroška svezdnica Shirley Temple, čoi, tudi ta otrok je " lutka v komunističnih rokah" ... Z zaslišavanjem takih prič se je Diesov odsek tako osmešil pred mislečo ameriško javnostjo, da ga danes nihče več ne jemlje resno. Stvar je omenila tudi delavska tajnica Miss Perkins, v pismu kongresniku Diesu, ko je odklonila njegovo zahtevo za obnovo deportacijskega postopanja proti Bridgesu; Perkinsova je tedaj sarkastično pripomnila, da je "sreča, da je dekletce rojena ameriška državljanica, da ne bo treba obravnavati iz njenega slučaja..." Na sliki je Shirley Temple v uradu zakladniškega tajnika Morgenthaua, ki ga je obiskala, ko se je pred kratkim mudila z materjo na obisku v Washingtonu. Morgenthau se tega srčkanega otroka očitno ni bal, temveč je dal deklici več svetlih novih noycev za spomin.

DROBIŽ OD VSEPOVSOD

Nova delavska zveza
Na zborovanju delavskih zastopnikov iz 13. južnoameriških držav v Mexico Cityju je bila organizirana Zveza delavcev Latinske Amerike, katere namen je boj proti fašizmu in vojni in boj za uveljavljanje pravice delavstva do organizacije, stavke in kolektivnega pogajanja. Glavni stan zveze bo v Mexico Cityju. Nova organizacija se bo pridružila Mednarodni zvezi strokovnih unij.

Slučaj J. G. Streckerja
Zvezna vlada je predložila vrhovnemu sodišču v rešitev slučaj Josepha Streckerja iz Hot Springsa, Ark., ki je bil obtožen, da je bil član komunistične stranke, kar je tudi priznal. a je nižje zvezno sodišče odločilo, da ne more biti deportiran noben inozemec samo zato, ker je bil nekoč član komunistične stranke, dokler ta ne propagira

nasilnega strmogavljenja ameriške vlade. Za slučaj vlada veliko zanimanje, ker bo vplival tudi na usodo californijskega unionista Bridgesa. Zvezna vlada hoče, da vrhovno sodišče že enkrat napravi konec dvomom glede ustavnosti deportiranja iz takega vzroka.

Stavka v San Franciscu
V San Franciscu, Calif., so zastavkali uslužbenici v 23. največjih departmentnih trgovinah v mestu. Gre za boljše delovne pogoje in plače. Na stavki je šest tisoč uslužbencev.

Alfonzov sin ubit
V Miamiu, Florida, se je ubil v avtni nesreči grof Covadonga, najstarejši sin bivšega španskega kralja Alfonza in bivši prestolonaslednik. Nesreča se je zgodila, ko se je vozil okrog z nekim dekletom. (Nadaljevanje na 3. strani.)

OBSEDNO STANJE NA ČEŠKEM

Srednje-evropska politična kriza, ki se suče okrog vprašanja sudetskih Nemcev, se je zaostrišla, ko je morala praška vlada proglasiti obsedno stanje v osmih mestih in sicer zaradi hudih izgrediv, ki so jih izzvali sudetski naciji. V teh izgredivih je bilo ubitih več ljudi. Očitno je, da je namen nacijev s temi izgredivi, preprčati svet, da češke oblasti niso zmožne vzdrževati reda, da bi potem Prago prisilili, da jim dovolijo organiziranje lastne sudetske policije. Položaj se je še poslabšal, ko so naciji poslali Pragi ultimatum za preklic obsednega stanja v 6. urah — sicer...

Evropa je vsled novih nacijskih provokacij zelo nervozna, zlasti, ker je Hitler v ponedeljek izjavil, da bo nacijska Nemčija vedno pripravljena priskočiti na pomoč sudetskim Nemcem, kadarkoli jo bodo prosili za pomoč. Vsled tega obstoja bojazni, da se utegnejo henleinovci obrniti na Hitlerja za pomoč, ta pa dejansko poseči v češko situacijo, kar bi pomenilo vojno. Naciji so vsekakor pritrlili položaj tako daleč, da utegne vsak čas pastko usodna iskra in zanetiti evropski sod smodnika.

Neki sovjetski zastopnik v Ženevi, kjer zaseda Liga narodov, je pa medtem izjavil, da Hitler samo blufa, da pridobi več časa. V ta namen namerava držati Evropo v napetem stanju, dokler ne bo nemška zapadna meja zadostno utrjena, potem pa... V Franciji so medtem v teku polne vojne priprave. Na Maginotovi črti je že nad 400 tisoč mož vojaštva, toda prihajajo še vedno novi rezervni oddelki. Tudi v Parizu so se začeli pripravljati na obrambo proti možnim zračnim napadom.

Bluf ali ne, toda Hitler je povzročil, da Evropa vre tako nevarno, kakor še nikdar v zadnjih dvajsetih letih.

Letala za Evropo
Anglija in Francija sta že pred časom naročili od ameriških podjetij, ki izdelujejo letala, več kot pet sto bojnih letal raznih vrst. Samo francoska naročila predstavljajo vrednost pet milijonov dolarjev. Odkar pa ga je Hitler začel lomiti okrog Čehoslovaške, so začeli Francozi in Angleži pritiskati na te družbe, da kar najbolj pospešijo izdelavo teh letal.

Unionist Bridges zanika obdolžbo, da je komunist

"KDOR TO TRDI, JE LAŽNJIVEC", PRAVI CALIFORNIJSKI UNIJSKI VODJA. "VSA GONJA PROTI MENI IZVIRA IZ DEJSTVA, DA SEM NAVDUSEN PRISTAS ROOSEVELTOVEGA NEW DEALA. ZATO ME HOČE CALIFORNIJSKA REAKCIJA UNIČITI."

Kakor je že znano, je Diesov kongresni odsek za preiskavo "neameriških" aktivnosti pred kratkim zahteval od delavskega departmanta, da ponovno uvede deportacijsko postopanje proti Harryju Bridgesu, militantnemu unijskemu vodji in pristašu CIO na zapadni obali, češ, da je komunist. Delavska tajnica Perkinsova je to zahtevo odbila. Stvar je naravno vzbudila zanimanje ameriške javnosti in newyorški dnevnik Times je poslal k Bridgesu svojega poročevalca, da ga vpraša, kaj ima on povedati o stvari. Bridges je radevolje ustregel.

"Prče lažejo"
Bridges je dejal: "Priče, na katere se sklicuje Dies, so vsi od kraja navadni lažnivci. Njihova imena so znana, saj smo jih že večkrat našli v časopisih. Eden izmed teh ljudi zdaj sedi v naznilični Folsom, zaradi ropa in sicer že drugič. Ostali so profesionalni špijoni, ki so na plačilnih listah delodajalcev. Vsi so pa "rdečkarski" raketiirji."

Rooseveltov pristaš
"Predsednika Roosevelta spoštujem in se strinjam s principi new deala, kar je že znano dejstvo. Sploh sem pa prepričan, da je to glavni vzrok, da me protionijski in nazadnjaški velebiznis tako sovraži. Jaz namreč nisem zagovarjal new deala samo z jezikom, temveč tudi aktivno deloval zanj in za sodelovanje delavstva z njim. Poročnica unije pomorskih delavcev, v kateri sem član, je odglasovala lepe vsote v podporo Rooseveltovemu kampanjskemu skladu.

"Višek zlobnosti"
"Strašenju z "rdečim strašilom" sem se že privadil in me

več ne vznemirja ali razburja. Ampak ko sem čul, da me dolži tfganju new deala in dajanju potuhe njegovim sovražnikom, da sem preklinjal predsednika Roosevelta, me je pa vseeno pogrelo in povedati vam moram, da je bil s tem dosežen višek v zlobnem obrekovanju in blatnjenju. Zdaj pa pomislite! Če se lahko najdejo ljudje, ki so dovolj nizkotni, da pričajo take laži, ali bi se potem ne našli tudi ljudje, ki bi bili pripravljeni prisesti na vse? Prav gotovo.

Bedasto kleptanje
"Rečeno je tudi bilo, da je življenje prič (proti Bridgesu; op.) v nevarnosti. To je bedasto kleptanje, katerega namen je, da se me prikaže kot kakšnega ganežeza. Dejstvo, da zahtevajo deportacijsko postopanje proti meni vsekakor zadostno dokazuje, da sem pošten človek, ki spoštuje zakone. Saj imajo že pet let vedno vohune za menoj, pa mi do danes ne morejo očitati nobenega prestopka. In jaz vem, da bi zadostovalo, da bi ustavelj svoj avto pred kakim hidrantom, pa bi se zahtevala zame najstrožja kazen. Ti ljudje so v svoji gonji proti meni popolnoma znoreli. Vsakdo ve, da se ne deportira zločincev, pač pa obsodi v zapor. Če bi bil jaz res takšen karakter, kakor mi očitajo, bi bil že zdavnaj na Alcatrazu."

Stoodstotno za new deal
Reporter je nato hotel vedeti, kakšno je Bridgesovo politično in ekonomsko naziranje. Bridges je odgovoril: "Mi smo stoprocentno za new deal, njegov delavski program, program socialne zaščite itd. Mi smo proti fašizmu, kakršnega so uvedli Hitler, Mussolini, Japonci in Franco. Mi smo podpi-

ZRTVE BARBARSKIH JEČARJEV

Tudi o ogabnem zločinu v philadelphijski okrajni jettinici v Holmesburgu, Pa., smo že pisali. Na sliki so trije izmed štirih kaznjencev, ki so bili oparjeni na smrt v parni "disciplinarni celici" kaznilnice. Frank Comodeca je na levi, James McQuade v sredi in Henry Osborn na desni.

"Trideset dolarjev podpore vsak četrtek v letu"

California je znana kot dežela sonca in pomaranč, ampak zadnja leta je postala znana tudi kot dežela najbolj lahkovernih ljudi pod soncem, ki se dajo potegniti za nos vsakemu socialno-ekonomskemu mazaču, zmešanču ali prefriganču. Pod toplim californijskim soncem se je na primer rodil famozni utopistični načrt dr. Townsenda, ki je obljubil lahkovernim 60-letnikom po dve sto dolarjev mesečne pokojnine, kar bi po njegovem mnenju rešilo vse križe in težave za vse večne čase in amen. Prvi so znorali za njim Californijčani, in ker je taka bolezen nalezljiva, so jim sledili nadaljni milijoni ljudi po deželi. Je pač tako, če pokažeš ljudem raj na luni, bodo drveli za teboj, ne da bi te vprašali, ali je prometna zveza z luno že otvorenja

ali ne... Zdaj imajo v Californiji na dnevnem radu spet podoben načrt, ki bo Californijčanom odprl vrata v raj na tem svetu, če bodo namreč izvolili "prave" moze. Pri nedavnih primarnih volitvah demokratske stranke so že pokazali, da so precej trdno odločeni, poslati v javne urade baš take ljudi. V tekmi za senatorsko nominacijo sta si stala nasproti znani senator McAdoo in neki Downey. Prvi je imel blagoslov in priporočilo predsednika Roosevelta, drugi je pa vrgel med volilce parolo: "Država mora dati vsakemu prebivalcu Californije, ki je dovršil 50. leto, vsak četrtek 30 dolarjev podpore!" Eto, zmagal je Downey! Njegova parola je bolj vlekla kot Rooseveltov blagoslov. In v tekmi za gavernersko nominacijo je zmagal

drž. senator Culbert L. Olson, ki je tudi zagovarjal Downeyjev načrt. Kakšen načrt? Nu, stvar je videti čisto enostavna. Vsa Californijčan, star nad 50 let, dobi vsak četrtek, dopoldne ali popoldne, kadar že pride na vrsto, \$30 v državnih kuponih po dolarju. Zvečer pa bo že treba prilepiti na vsak kupon državno znamko za dva centa. To se ponavlja 52 tednov, dokler ni na kuponu znamk za \$1.04, nakar dobi imejtelj zanj iz drž blagajne \$1, 4c pa ostanejo državi za upravne stroške. Krasen načrt, kajne? Saj, če bi ne bilo treba vsak četrtek kupovati znamk za kupone... Kdo bo plačal te znamke? "Penzionisti?" Ne radi. Potem bi podpora ne bila več podpora. Trgovci? Še nerajši. Posledice? Zmeda, ki bi je bil

vrag vesel. Nazadnje bi pa imelo besedo tudi zvezno vrhovno sodišče, ki bi vsak tak zakon gotovo zavrglo, ker ima samo zvezna vlada pravico izdajati denar. Ampak ljudje gredo z največjim veseljem na take limanice. Obljubi jim nekaj zastoj — something for nothing — pa bodo drveli za teboj čez drn in strn, ne da bi te vprašali, ali je že kdaj kaj prišlo iz nič... Da bi se oprijeli socializma, ki ima edini jasen in izvedljiv program za rešitev socialno-ekonomskih križev in težav, ki nas terejo, in za odpravo socialno-ekonomskih krivic, neenakosti, hib in pomanjkljivosti, s katerimi nas "osreča" kapitalistični sistem — o, tega pa ne, to je preveč rrradikalno! Rajše drve za krivimi preroki, ki jim kažejo — raj na luni...

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75, za štiri leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz
Business Manager: Charles Pogorelec
Asst. Editor and Asst. Business Manager: Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:
United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Nazadnje so se mu oči odprle...

Edwar J. Mehren je ime bivšega predsednika podjetja Portland Cement Ass., ki je bil tudi 15 let podpredsednik podjetja McGraw-Hill Publishing Co. Po tem sodeč, torej ni kak težak niti unionist in še manj rdečkar ali marksist. Po vsem videzu je član kapitalističnega razreda.

Toda vsi kapitalisti nimajo okamenelih možganov in med kapitalistične bele vrane te vrste je treba očitno pristeti tudi tega človeka. Moža so namreč zanimali odnošaji med delavci in delodajalci in ker ni bil slep, je pač videl, da ti odnošaji v Ameriki niso rožnati, seveda po krivdi ameriških kapitalistov, ki verjamejo v predpotopno idejo, da je najbolje za sv. Business, ako je delavec prikljen na verigi kot pes in ne preveč sit. In tako se je zgodilo, da je šel Mr. Mehren po svetu, da vidi na lastne oči, ali imajo tudi kapitalisti drugih dežel tako vero. V enem letu je prepotoval Avstralijo, Anglijo, Švico, Škandinavsko dežele in še druge države. Seveda je lahko videl, da tudi v večini teh dežel še ni vse med in mleko, vendar pa je videl veliko razliko, kar se tiče zgoraj omenjenih odnošajev. Predvsem pa je spoznal, da vojna med delom in kapitalom ne koristi nikomur, kakor nobena vojna, in da nazadnje oba trpita. Saj rekel je tako, ko se je vrnil iz inozemstva.

"Moje prepričanje je, da moramo prenehati z bojem proti uniškemu delavstvu," je dejal, "če zaradi lastnih koristi ali dobička. Naši neorganizirani neučezni delavci v manjših mestih so mnogo na slabšem kot oni v drugih deželah. Če hočemo, da bomo delali dobiček, tedaj moramo priznati unijske voditelje ter govoriti z njimi kot s predstavniki delavstva.

"To večno grizenje med delodajalci in delavci me je razočaralo, zato sem lani odstopil od predsedništva Portlandske cementne zveze, odločen, da posvetim ostanek mojega življenja poskusu, dokazati, da ne leži prosperiteta v stavkah in izprtjih, temveč v poštenih odnošajih med delodajalci in delavci.

"Kar me je v inozemstvu najbolj presenetilo, je bilo priznanje delodajalcev, da je zaželjeno, da so delavci strokovno organizirani. Ti delodajalci nimajo navade, da so na koncu jezika za unije, dejanski se pa bore proti njim z vsemi štirimi, kar se tako čisto dogaja v Ameriki. Angleži na primer precej dobro shajajo s prostovoljnimi dogovori med delodajalci in delavci, ker jih vodi pri tem duh poštenja. Toda teh dogovorov se ne da enforširati na sodiščih.

"Druga stvar, ki me je presenetila, je bil način sklepanja kolektivnih pogodb, v Ameriki na primer se sporazumeta ena samecota unija in ena kompanija. Tam pa se navadno sklene pogodba med eno zvezo podjetnikov na eni in unijo na drugi strani."

Mi ne vemo natančno, kako je posuta s cvetjem pot delavcev deželah, ki jih je prepotoval Mehren. Kolikor smo slišali o tem doslej, se nam vidi, da so tudi tam potrebne delavstvu marsikateri nadaljnjie dobrote. Tudi nam je znano, da to, kar imajo, ni prišlo iz "dobrega srca" gospodarjev, temveč, ker so se delavci močno organizirali, da so morali gospodarji začeti računati na nje. Vrh tega se nam tudi zdi, da bi ne imeli nič proti temu, ako bi se mogli v tem pogledu nekoliko "amerikanizirati", če bi jim organizirano delavstvo dopustilo kaj takega. Vzlic temu pa je treba priznati, da ima Mehren mnogo gibneje možgane in bistrejše oči kot ogromna večina njegovih bivših bizniških kolegov v Ameriki. Če bi bilo več takih ljudi med njimi, zlasti v najvišji plasti, potem bi lahko upali, da bi se izvršil v Ameriki prehod iz starega reda v novega brez prehudih prehodnih bolečin, ki nam inace ne odidejo, ker prehod se mora izvršiti, je že v procesu izvršitve. Ker pa kaže, da je med ameriški delodajalci mnogo več trmastih despotov s pametjo predpotopnih diznavrov nego pametnih, uvidenih ljudi, je le malo upanja, da bi se mogli izogniti vsaj najhujšim bolečinam prehodne dobe.

Tom Mooney ima spet upanje

Tomu Mooneyju, ki že nad dve desetletji sedi v sanquentinski kaznilnici, zaradi zločina, o katerem je dokazano, da ga ni mogel nikdar izvršiti, je zopet zasijal žarek upanja, da bo morda v doglednem času nazadnje vendar izpuščen iz ječe. Upanje je dvojno. Ker je njegova obramba izpala vsa legalna pota v Californiji, se je zdaj ponovno zatekla na zvezno vrhovno sodišče in upati je, da bo zdaj najvišje sodišče vzelo zadevo v svoje roke. To se bo videlo sredi oktobra, ko se bodo sodniki vrnilli s počitnic ter spet začeli s svojim delom.

Drugo upanje je governer. Governer lahko pomilosti Mooneyja. Toda do zdaj ni bil noben governer v Californiji pripravljen storiti tega. Vsak je namreč vedel, da bi s tem riskiral svojo politično kariero, ker bi se zameril californijskim kapitalističnim magnatom, ki so prepričani, da sta Mooney in Billings verjela v nasilje v stavkah, pa zahtevajo, da morata ostati v ječi (za vzgled delavcem), pa če sta kriva zločinov, zaradi katerih sta bila obsojena ali ne.

V zadnjih primarnih volitvah pa je bil nominiran za governerskega kandidata drž. senator, dem. Culbert Olson, ki je že v državnem senatu vodil boj za Mooneyjevo oprostitev. Ker bo dobil najbrž tudi oporo delavstva, vrh tega pa še glasove "tridesetdolarskih penzionistov", je verjetno, da bo zmagal v novembru. Potem pa bomo videli, če je v njem kaj Altgeld

NADALJENVANJE KRVAVIH NEMIROV V PALESTINI

V nesrečni Palestini že zmerom pokajo bombe in teče kri nedolžnih žtev. Dan za danom prihajajo od tam vesti o krvavih bombnih masakrih Arabcev, ki potem, razkačeni do skrajnosti, ker smatrajo, da so teroristi Židje, napadajo židovske naselbine in prebivalstvo. Angleske oblasti skušajo ustaviti ometiti ta teror z vojitvom, ali do danes vsi varnostni ukrepi niso nič zalegli in krvavi teror se nadaljuje in z njim vred protizidovski izgred. Vendar so pa Arabci skoro gotovo me-tijo, ko te zločinske agende na miroljubno arabsko prebivalstvo pripisujejo židom. Danes namreč noben, ne zravalec razmer in evropske politike več ne dvomi, da vodijo niti tega terorja v glavno mesto novega "rimškega imperija". Znano je namreč, da bi Mussolini rad izpodrinil Anglijo iz Sredozemskega morja. Tudi Palestina mu diši, ker vodi preko nje pot v Irak, kjer so bogati petrolejski vrelci, katere izkoriščajo Angleži. Zato

tudi po Palestini žiri zdražba, da bi v kalnem lašje zbaril. Svetu je treba pokazati, da Anglija ni zmogla vzdrževati red v Palestini, nad katero ima mandat. Spritje teh Mussolinijevih ciljev pač ni težko pogoditi, kdo je odgovoren za masne masakre Arabcev v Palestini. Na sliki je zelenjadni trg v palestinskem obmorskem mestu Haifi, kjer je bila vržena bomba, ko je trg razgled kupcev, gospodinj in prodajalcev. V eksploziji je bilo ubitih 38 oseb, 40 pa ranjenih. Na ta trg prihajajo izključno Arabci. Razkačeni Arabci so potem napadli židovsko naselbino in jele angleske vojaštvu. Je ustavilo njihovo razdiralno delo. Arabcem ni zameriti, ker so bili prepričani, da so zločinski napad izvršili židje. Toda tudi slednji niso krivci. Krivec sedi v Rimu in angleska vlada, se mu pa že dolge mesece na van mile više prikupuje, da pridobi njegovo "priateljstvo", o katerem ve že ves svet, da ni vredno počenega centa.

HITLER SANJA O GOSPODSTVU NAD VSO EVROPO

"Kdor je gospodar Češke, je gospodar Evrope!"

Te besede je izrekel pred več kot 50. leti nemški "železni kancler", knez Oton von Bismarck, ki je iz številnih nemških držav in državic ustvaril enotno nemško državo pod pruskim vodstvom.

Te besede so važne, saj so ključ, ki nam pomaga doumeti Hitlerjevo rogovilenje zaradi Čehoslovaške in tamošnjih Nemcev. Hitler se namreč brez dvoma smatra za poltičnega naslednika Bismarcka, kar, naravno, pomeni, da se ima tudi za izvršitelja njegovih načrtov, ki so se le delno uresničili. Bismarckov sen je bil — "Drang nach Osten" — zalet na vzhod, na Balkan, v Malo Azijo in v Rusijo. Bismarck je bil očel modernega nemškega imperializma, ki je bil ustavljen na svojem pohodu in tepen v svetovni vojni; in Hitler je njegov učetelja še prekosil.

Kdor pozna Hitlerja, si je o vsem tem na jasnem. Sicer pa Hitler ni nikdar skrival svojih namenov. V svoji knjigi "Mein Kampf", ki je postala evangelij nacizma, je odprto povedal, da hoče Nemčijo razširiti proti vzhodu: na Podunavje in v sovjetsko Ukrajino. Preden more Nemčija postati imperij, kakršnega si je zamislila ta blazni sanjač, potrebuje češko orožno in municijsko industrijo, ogrsko žito in živino, romunsko olje in predvsem bogato sovjetsko žitnico Ukrajino in naravne zaklade črnomoških pokrajin. Te dežele imajo vsega, česar primanjkuje Nemčiji, če hoče, da to postane.

Prvi korak v to smer je bila utrditev Porēnja, s čemur je pogazil zloglasno verzajsko mirovno pogodbo. Oboroževanje je bilo medtem že v polnem razmahu. Nato je prišla na vrsto Avstrija. "Anschluss", o katerem mje sanjal že Bismarck, a ga ni doživel, je postal dovršeno dejstvo.

Toda pot na vzhod še ni bila odprta. Ta pot mu ne bo odprta tako dolgo, dokler ima poleg Avstrije močno, dobro oboroženo in z naravnim obzidjem gorskih verig obdano Čehoslovaško republiko, ki je vrh tega še vojaška zaveznica sovjetske Rusije in Francije. To zapreko je treba odpraviti. Hitler mora postati gospodar Češke, da bo lahko postal gospodar Evrope!

To je pa lažje sanjati kot izvesti. Čehoslovaška je sicer palček v primeri z nemškim volčkom, zato je pa do zob oboro-

žena, ima najmoderneje opremljeno in izvežbano armado, mogočne zaveznike in — kar je glavno — voljo do odpora, če ne gre drugače. Čehoslovaška ni Avstrija.

Hitler je že marsikaj dosegel z blufanjem. Prav za prav so bili vsi njegovi dosedanjji uspehi posledica nesramnega blufanja. Zakaj ne bi torej poskusil z blufom tudi v tem slučaju? Seme strupene nacijske propagande se že leta seje med sudetskimi Nemci. In ker Čehoslovaška vlada vzlic svoji precejšnji demokratičnosti ni pravčasno dala Nemeem, kakor tudi ostalim jezikovnim manjšinam: Slovakom, Poljako, Madžarom itd. večjih samoupravnih koncesij, se je to seme pri-jelelo, vzkalilo in poglalo strupeno ščavje sudetskega nacizma. Dolgo preden so Hitlerjeve čete vkorakale v Avstrijo, so sudetski nacijski pripravljali godna tla za Hitlerjevo podvige.

Ze lani se je začelo. Hitlerjevi gobeždači so začeli napadati Čehe po radijskem omrežju, ki je zaneslo njihove hujskajoče besede v domove čeških Nemcev. Čehi zatirajo Nemce! so kričali. Ne dajo jim dihati! Itd. Ali bodo češki Nemci mirno trpeli molče? Ne! Saj vendar stojijo za njimi "mogočna, v Hitlerju prerrojena nova Nemčija"! In nova Nemčija ne trpi, da bi se Nemeem kjerkoli delala krivica.

Letos je udarilo na dan. Sudetski nacijski so postajali bolj in bolj predrzni. Njihove zahteve so bile večje in težje vsak dan. Nazadnje je začel blazni sanjač Hitler odprto groziti, da ne bo "mirno gledal zatiranja čeških Nemcev", ki jih je brez vprašanja vzel pod svoje pokroviteljstvo. Dogodki so se začeli vršiti z blazno naglico.

Po leti enkrat je že izgledalo, da bo počilo. Dva sudetska nacijska sta hotela pobegniti preko meje v Nemčijo. Češka straža ju je pozvala, da se ustavita (namesto da bi bili fantje veseli, da se bodo iznebili dveh zrag) in ko nista ubogala, je streljala. Oba begunca sta bila ubita.

Tedaj je nacijsko časopisje zarjulo, kakor bi se bil odprl pekel. "Tiranski Čehi morijo naše nedolžne brate!" je bilo jedro tega derviševskega kričanja. "Ali bomo mi molče gledali na taka grozodejstva, izvršena nad našimi drvnimi brati? Ne! Mi se moramo maščevati!"

Hitler je začel pošiljati vojaška ojačenja proti čehoslovaški meji. Evropa je v strahu

gledala: ali bo Hitler res ponovil avstrijsko avanturo? Ali zaenkrat se je moral ustaviti ter si vzeti časa, da se je lahko popraskal za ušesi. Prvič, odkar je bil začel z blufanjem korakati naprej, proti cilju svojih sanj, se mu je nekdo zoperstavil ter mu pokazal pest! Mala Čehoslovaška je začela mobilizirati svoje čete ter mu brez ovinkov povedala, da Čehoslovaška ni Avstrija. In potem so se ustrašili še v Londonu ter sporočili berlinskemu "korporalu", da vendar ne gre, da bi tako nesramno silil v tuji zemlji in da njim to ni čisto nič všeč, čeprav imajo Hitlerja drugače radi, saj so mu sli čisto na roke. Hitler si je vzec odmor, da stvar premisli — že zna sploh kako stvar pametno premisliti, kar je dvomljivo.

Pa ni dolgo miroval. Odredil je velike vojaške manevre, ki jih je imenoval "poskusno mobilizacijo" in katerih se je udeležilo poldrugi milijon mož. Ker so istočasno sudetski nacijski na vso moč hiteli delati zga-zo in preglavice čehoslovaški vladi, je postala Evropa spet skrajno vznemirjena. Ali ne bo Hitler izbral teh manevrov za koncentracijo armade na češki meji in za vpad na Češko? Generalni štabi čehoslovaških zveznic so začeli študirati vojne zemljevide.

Nato se je pričel v Nurnbergu letni kongres Hitlerjevih rjavosrajčnikov. Svet je napel ušesa. Ali bo zdaj Hitler povedal, kaj misli napraviti s Čehoslovaško? Toda Hitler je ves teden molčal o tem. (Ko to pišem — v nedeljo — ni še znano, kakšen govor ima za rokavom in kakšne zajce pod kapo.)

Teden je potekel v znamenju pravcate vojne hysterije. Francija je mobilizirala velik del svojih industrij, na Maginotovi obrambni črti na nemški meji je zbrala 350.000 mož izbranih čet, dopusti so bili preklicani, rezervisti so začeli odhajati pod orožje, vojna mornarica se je začela pripravljati... Na drugi strani so Nemci začeli s podvojneno silo utrjevati Siegfriedovo obrambno črto ob Renu... Torijski ministri v Londonu so tekali sem in tja ter stikali glave skupaj kakor splasene kokoši... Srednjeevropske države so vznemirjeno pričakovale eksplozije... Čehi pa so se morali na moč krotiti, da jih ni popadla jeza in se niso dali izzvati, kar je Hitlerjeva najsrčnejša želja...

Londona ni bilo moč razumeti. Enkrat se je slišalo, da bo pomagal zaveznikom, drugič pa, da bi na vsak način rad potolažil Hitlerja brez vojne. Toda edini način, da se potolaži Hitlerja, bi bil, da se prišli Čehoslovaško na kolena!

To je prav za prav bistvo Hitlerjeve igre. Njegovi generali dobro vedo, da Nemčija ne more tvegati dolgotrajne voj-

ne, zlasti ne na dveh ali treh mejah; in znano jim je, da bi napad na Čehoslovaško najbrž ne pomenil izolirane, temveč splošno vojno. Tudi jim je še v spominu poraz, ki ga je doživela kajzerjevska Nemčija v svetovni vojni. In kajzerska Nemčija je bila vendar vse drugače pripravljena, predvsem pa ni šla v vojno — sestradana, praznega želodca, kakršna je današnja Nemčija! In generali so to najbrž povedali svojemu firerju, kajti nobenemu generalu ni do tega, da bi začel voditi vojno, o kateri ve, da je v naprej izgubljena. Toda Hitler si je nemara mislil: Saj ne bo treba tvegati vojne, saj bom z blufom dosegel, kar hočem...

Kaj pa hoče?

Čehoslovaško, to že vemo. Ali kako jo bo dobil brez vojne? Lahko bi jo dobil na ta način, da bi s pomočjo angleških torijev prisilil čehoslovaško vlado k sprejemu vseh točk, ki so jih po njegovem navodilu predložili sudetski nacijsi. In kako strašno malo skromnosti je v teh zahtevah! Čehi naj enonastavno dovolijo ustanovitve nemške nacijske države v mejah svoje republike! Ker prebivajo češki Nemci v omejenih krajih, pod Krkonoši, ki so življenjske važnosti za obrambo republike, bi s tem češki obrambni pasovi izgubili vso vrednost in pot na Češko bi bila odprta, da bi se je Hitler lahko poslužil, kadarkoli bi se mu zljubilo. Pa tudi, če bi tega ne storil, bi bila Čehoslovaška v njegovih rokah. Sudetska avtonomna država bi bila orodje, s katerim bi Hitler prej ali slej raztrgal vojaško zvezo Čehoslovaške s sovjetsko Rusijo in Francijo. Čehoslovaška republika bi postala Hitlerjev satelit. In Hitlerju bi bila odprta — pot na vzhod. "Drang nach Osten" bi bil za velik korak bliže uresničenja.

Ko so angleški toriji poslali na Češko kapitalističnega magnata Runcimana, je bil Hitler prepričan, da bo Runciman "posredoval" v njegov prid. Runciman je res pritiskal na Čehe, da so začeli popuščati; in ko mu je Hitler začel "pomagati" z izzivanjem in rožljanjem s sabljo, je Runciman še bolj pritiskal na Čehe, dokler niso le ti popustili tako daleč, da ne morejo iti več dalje, ako nečajo zapraviti svoje državne neodvisnosti. Angleški toriji bi bili pač napravili mnogo bolj državniško potezo, da niso nikdar poslali nobenega Runcimana v Prago. S tem so dali Hitlerju zgolj potuho ter vzbudili v njem zmotno upanje, da so toriji sicer pripravljeni žrt-

vovati Čehoslovaško, toda ne preveč očitno. Hitlerju namreč ne more biti vse eno, če bi si v slučaju vojne nakopal na grbo tudi Anglijo. Če bi mu angleška vlada dala povsem jasno razumeti, da ne bo mirno gledala podjarmljenja Čehoslovaške, bi si bil Hitler najbrž premislil — če ni že popolnoma znozel — preden je začel s sedanjim blufom, čigar najslabša stran je, da je vrgel Evropo v tako napetost, da lahko najmanjša iskra vžge vojni požar.

Nu, zakladniški minister v Chamberlainovi vladi, sir Simon, je zadnjič "posvaril" Hitlerja, toda na način, da nihče ni vedel, kaj prav za prav misli. Zato se lahko zgodi, da bi Hitler napačno razumel londonsko vlado in napravil usodni korak. V tem pogledu je ustrelil strahovitega kozla še londonski dnevnik Times, ki je bil svoje čase toliko kot uradno glasilo angleških vlad. Times je zapisal v uredniškem članku pretekli teden, češ, če je že Hitlerju toliko za Čehoslovaško, mu jo pa žrtvuemo, samo da bo mirna Bosna! Nevarnost je zdaj, da Hitlerjevi svetovalci, ki ga podpirajo v njegovi čehoslovaški avanturi, firerju pokažejo Timesov uredniški članek ter ga prepričajo, da ta članek vsebuje — stališče angleške vlade... In če bi Hitler to verjel, potem bi bili na pragu novega klanja. In potem? Ali ne bi Čehoslovaška postala srednjeevropski Verdun?

Težko, če ne. Zapadni Evropi, pa tudi sovjetski Rusiji ne more biti vse eno, kaj se zgodi s Čehoslovaško. Saj gre za več kot za to majhno republiko — za ustavitev nemškega pohoda na vzhod in za preprečenje nemškega gospodstva nad Evropo. Tega si pa ne želi niti Anglija, še manj pa Francija.

Angleški toriji zdaj vsakakor mrzlično napenjajo možgane, da bi našli diplomatske izhod iz vrelke kaše, po načelu — volk sit in koza cela, ki se pa na žalost v praksi še ni nikdar uresničilo. Kajti angleški toriji se boje vojne, ne zato, da bi bili v skrbeh, da bo Anglija poražena, ampak zato, ker se boje, da bi bila poražena — nacijska Nemčija! Poraz bi namreč vrgel Nemčijo v kaos in angleški toriji se boje, da bi potem kot zrelo jabolko padla v naročje komunizma... In tega se boje bolj kot "hudič žegnane vode".

Evropski politični razvoj gre svojo pot. Kam bo zavil, bomo nemara v kratkem videli. Za zdaj vemo le toliko, da sanja Hitler grandiozno sen in pa da je posadil svet — na trnje... I. J.

UNIONIST BRIDGES ZANIKUJE OB-DOLŽBO, DA JE KOMUNIST

(Nadaljevanje s 1. strani.)

rali lojalistično stvar na španskem in kitajsko na Kitajskem. Mi smo za napredne strokovne unije in za pošteno mezdo za pošteno delo. Mi skušamo organizirati delavstvo ter mu pomagati naprej, pa tudi male trgovce, katerih blagostanje je odvisno od blagostanja delavcev, in farmerje, ki so v Californiji večinoma najemniki in čisto na slabšem kot mestni delavci, kajti 80% produktivne zemlje lastujejo korporacije in banke. Naš program zahteva delo za takojšnje izboljšanje položaja naših članov in pa podpiranje progresivnega in liberalnega new deala."

Politična sila

Nato je Bridges dejal, da je gibanje CIO na zapadni obali hitreje napredovalo na političnem kot ekonomskem polju. "Naše politične organizacije kot je na primer Delavska ne-strankarska liga, so skokoma napredovale in postale važen politični faktor. S tem smo omajali trdnjave delodajalcev, ki so proti new dealu. Zato se trudimo na vse mogoče načine, da nas uničijo. Napravili so že poskuse, da zamejejo razdor med delavce in da nahujskajo male trgovce in farmerje proti nam. Obenem delujejo za sprejem delavskih iniciativnih zakonov v Californiji, Oregonu, Washingtonu, ki bi onemogočili vsako uspešno unijsko giba-

nje. Toda mi smo na straži in jaz sem prepričan, da bomo zmagali. Z nami je tudi članstvo Ameriške delavske federacije, ki je drugačnih misli, kakor njihovo reakcionarno vodstvo."

Kakšen komunizet?

Iz Bridgesovih izjav, ki smo jih navedli, se da jasno razbrati, da je v njem prav toliko komunista, kakor na primer v Rooseveltu ali John L. Lewisu ali, magari, v — Shirley Temple. Ampak ker je mož borben unionist, se ga hoče reakcija iznebiti. In ker mu ne morejo očitati nobenega greha, ga skušajo prikazati kot komunista. Če bi jim njih nakane uspelo, potem res ne bi bil več varen pred persekutiranjem noben pošten in borben delavski organizator. Na srečo se je pa Diesov odsek sam s svojo nerodno protirdečarsko gonjo tako osmešil, da se zaenkrat ni bati, da bi te nakane uspelo. Treba pa bo ostati na straži, kajti reakcija nikdar ne miruje!

Župan obtožen

Veleporota v Philadelphiji je obtožila tamošnjega župana Davisa Wilsona "zanemarjanja uradnih dolžnosti" v zvezi z delovanjem raketirskih elementov, ki imajo pod njegovo administracijo zlate čase.

JOACHIM BARCKHAUSEN—IVAN VUK:

DŽINGIS KHAN

Povest o mogočnem "Gospodarju sveta" in o njegovih vojnah v trinajstem stoletju v Aziji

(Nadaljevanje.)

Ne, islama se ni smelo podcenjevati. Polna bleska je še živela ta orijentalna pravljica o veličju in moči. Kalifi so imeli v Bagdadu in Damasku svoj dvor. Glasba in pesništvo je triumfiralo, besede duha in besede dovtipov so bile cenjene visoko. Učenjake so raznežili. Sanjava in čarobna država je bila islamska država, a pri tem še vedno najmočnejša. Kdor njene notranjosti ni poznal, bi ne tvegval vojne z njo. Bila je oborožena z izvrstnim orožjem, izdelanim iz najboljšega materiala kar so ga takrat poznali in od najboljših mojstrov, ki so takrat živeli. Obležena je bila v pestre obleke, da so bili vojaki kakor junaki iz pravljic. Pod obleko so nosili srebrne veržne oklepe in na glavah srebrne čelade. Jezdili so najlepše, najzlahtnejše konje, ki jih je takrat poznal svet. Bili so to takorekoč pravilčno polnokrvni konji.

Ali ta armada je imela svoje slabosti, ki so jo stabilne. Posebno če bi srečala drugače oboroženega nasprotnika.

Poleg tega je moral šah svojo armado plačevati. Da je dobil denar, se je moral obrniti zdaj sem zdaj tja, da ga je dobil. Radi tega bojno razpoloženje vojske tudi ni moglo biti na višku. Vojska tudi ni bila prežeta s takimi ideali, s tako železno disciplino, kakor mongolska. Mongolska armada ni potrebovala nobenega denarja. Tudi za prehrano kmalu ne bo ničesar potrebovala. Vzela si bo to iz plena.

Poleg vsega tega je imel pa šah Mohamed to neugodnost, da je moral ostati v defenzivi, v obrambi. Bilo bi brezpomembno napasti Džingis khana, kaj je tam nekje na drugi strani gorovja. Kaj naj tam tudi zavzame? Shujšane stepe, divje gorovje, pesek, zelo primitivna mesta in vasi in nešteto najbednejših šotorov? Res je v ofenzivi, v naskoku. V obrambi države, tukaj, na fronti se počuti nekako kakor ne na svojem. Armada ni bila kdove kako patriotična.

Bilo pa je še to, da šah ni niti slutil, kaj šele da bi vedel, kakšna je moč mongolske armade. Tudi ni vedel, kdaj in kje bo vdrla v državo. Ni imel nobenih poročil. V zaledju je sicer imel dobre zveze z ozadjem in mnogo oporišč. A kaj mu to zdaj pomaga, ko pa lahko planejo "neredne, divje roparske toipe" vsak trenotek od kdo ve kod.

Šah in njegovi višji častniki so tiste dni strmeli na vzhodno mejo države. Vsi molčeči so opazovali visoke, molčeče, z meglo pokrite gore. Saj mora pač s te strani priti sovražnik. Ali kdaj? in kako?

Precej nevoljen in razdražen je bil šah Mohamed. Armada je šela okrog štiri sto tisoč mož. V glavnem je bila sestavljena iz Charesm Turkov. Tudi dobro izsolana armada Perzijcev mu je bila na razpolago. Istotako vojni sloni, črede kamel in nešteto oboroženih sužnjev.

Ker ni vedel točno, kaj mu je storiti in kako mu biti, je utrjeval mesta ob meji, ki so bila že itak dobro utrjena. Ko so bili s težkim trudom pobrani davki, jih je v glavnem porabil za utrjevanje glavnega mesta Samarkanda. Obdal ga je polnopolna z mogočnim, novim obzidjem dolgim pet kilometrov. Kmalu bo spoznal, da ne bo imel prilike dovršiti utrjevanje, ker bo presenečen. Bil pa je še od prej preden se je začela vojna postavljen dobro utrjen dvojni zid okrog Samarkanda. In ta je čuval državo od vzhodne strani.

Džingis khan je o vsem tem le imel poročila. Sam ni še nikoli pogledal v državo. Pravilnost te države ga je silno mikala. Zato se je namenil, da skoči v to pravilčno deželo. Daljava z Bajkalskega jezera preko visokih planin srednje Azije do Perzije je po zraku dva tisoč milj. Teh dva tisoč milj pomeni premagati nezaslišane ovire. Nekoliko razdražen sicer, je vendar gledal precej brezskrbno na prihajajoče dogodke. Njegovi generalštabni častniki so izračunali, da bo v armadi, ki bo hotela prekorčiti gorovje, močvare, reke, poginil velik odstotek vojske že prve dni od napora.

Ko je začel Džingis khan ta pohod, je bil star šestinpetdeset let. Njegov obraz je bil kakor strojen, ves prepleten z brazdami skrbi in razmišljanjem. Sedel je na visokem sedlu jezdec snežnobelega konja. Kolena je imel v stremenu kratko zapeta in sedel je vi-

soko vzravnal. Na loputastem klobuku iz bele klobučevine so vihrala orlova peresa. Preko ušes sta visela dva suknjena trakova, da si v času burje klobuk priveže. Dolgoročni črni kozuh je segal do čevljev. Prepasan je bil z zlatimi ploščicami.

Oglasilo se je povelje: Pohod! Z zelo počasnimi pohodi se je premikala armada po nizkih bregovih. Samo nekateri oddelki so imeli izjemo in so jezdili v običajnem tempu. Ti oddelki so imeli zato tudi posebno nalogo. Ko je prišla armada globlje in višje v gorovje, so se začele resne potežkoče. Pod vedno bolj in bolj surovim podnebjem, ki jih je objemalo, so posamezni oddelki zelo trpeli. Zdravniki so imeli dela čez glavo. Določeno je bilo, da vsak vojak, ki se počuti holernega, zasadi svoje kopje pred šotorom s konico v zemljo. Zdravniki, ki so hodili po taborišču, so videli mnogo kopij z ostrino v zemljo zasajenih.

Bilo je spomladi, ko je bilo šahu Mohamedu javljeno, da se v zgornji dolini reke Syr Darje z gorovja spuščajo oddelki mongolske armade. Poročevalci so jih cenili na največ štirideset tisoč mož. Zadovoljno so k poročilu pristavljali, da izgledajo te čete zelo klaverno, raztrgane so in na pol izstradane.

Šah Mohamed je postal dobre volje. Tako približno so mu to reč opisavali tudi njegovi štabni častniki. Dobro so predvideli, kakor to mora vsak dober general. Štirideset tisoč mož! To torej je tista razpita armada severjanov? In pri tem še vsa lačna in raztrgana?

Nestrpen in z željo, da bi hitro končal to šalo, je poslal na Mongole vso svojo najboljšo dvakrat večjo armado.

Mongolska generala Džučij in Subotaj, poveljnika prednjih čet, in bile so to samo prednje čete mongolske armade, sta bila preseščena, ko sta zagledala pred seboj tako veliko armado. Takega srečanja še nista pričakovala. Nekoliko nerodno je bilo to presenečenje, kajti v ozki dolini, v kateri sta zdaj, se jezdeci ne morejo razviti, kakor bi to moralo biti. Oprezen general Subotaj je predlagal umik. Ali Džučij je bil ves prestrašen, ko je slišal ta predlog. Ni mogoče. Zanj je umik nemogoč. Ze itak radi rodu, ki mu je nepoznan, visi na njem nekaj madež. In nevoščljivci ga vedno zavidljivo ogledujejo. In zdaj naj začne vojno s strahopetnostjo? Ni mogoče.

Ko je šah Mohamed zagledal armado Subotajja in Džučija, za silo oblečeno, v kožo zagrnjeno, suhe postave jezdecov, ki so drveli po ozki dolini, ga ni nič skrbelo. Z vzpodbudljivimi signali tromb in činel je vrgel svojo izbrano izvežbano konjenico na Mongole. Strašen udar je sledil. Udar konjenice s konjenico, jezdeci z jezdec. Mongoli so se z neverjetno hraprostjo zarili v turške vrste. Ali namen njihovega zaleta, pretrgati šahovo armado, se ni posrečil. Ogromne izgube so bile na obeh straneh. In ko je nastopila noč, sta mongolska generala vedela, kaj imata storiti. Pod okriljem velikih stražnih ognjev so zasedli sveže konje in drveli nazaj do vzhoda sonca. Druge rešitve pač ni bilo. Ko je zasijalo sonce, so mohamedanci videli ležati na bojišču samo mrtvece. Vojska je brez sledu izginila.

Bila je prva zmaga šaha Mohameda v tej vojni.

Šah je jezdil po bojišču in čelo se mu je nabiralo v gube. Tudi njegovim častnikom ni bilo dobro pri srcu. Šahova armada je imela velike izgube. Junaštvo Mongolov je vtisnilo šahu neizbrisani vtis. "Nikoli", je rekel, "nisem videl tako odločnih mož in tako trdih, nikoli jezdecov, ki bi bili spretnjši in urnejši v mečevanju, nikoli konjice, kakor je mongolska."

Vendar v kljub temu spoznanju in priznanju se je smatral za zmagovalca. Ni si mogel predstaviti, da bi tolpe, slabo oblečene, lačne, ostale vztrajne, pa četudi so junaške kakor vrag. Verjel je v svojo zmago. In temu primerno se je tudi obnašal. Častnike je odlikoval in jih povlašil ter jim dal častne naslove. Z izbranimi besedami je pohvalil vojsake.

(Dalje prihodnjik.)

Ali je vaše društvo že v Prosvetni matici?

NOV JEZ ZRASTEL IZ TAL

Ce bi ne bilo nič drugega njemu v dobro, pa je treba priznati predsedniku Rooseveltu, da še ni bilo nikdar v zgodovini Amerike zgrajenih toliko ogromnih jezov, kakor pod njegovo vlado. Največji izmed vseh je Boulderški jez, na sliki pa vidite novi jez na reki Tygart, pri Graftonu, W. Va., ki ga bo Roosevelt posvetil oktobra. Ta jez je največji vzhodno od Mississippija in je tisoč deset sto čevljev dolg in 265 čevljev visok. Zgrajen je bil v svrhu kontrole povodnji, kakor večina ostalih jezov, obenem pa bo zavezano vodovje pogajalo električne turbine, ki bodo proizvajale cenjevo električno silo za okolice kraja.

Reakcija v zastoju?

J. KLICAR

Malodušna vdanost je zajela zadnja leta delavski pokret skoraj po vsem svetu. Ni čudno, saj smo bili priča malone vsakodnevnih in vsaj navidez nepopravljivih uspehov reakcije. Svetovna gospodarska kriza, ki je tako sijajno in neizpodbitno potrdila resničnost Marksovih dognanj v kapitalističnem gospodarstvu, ni omogočila ojačenja delavskega pokreta kakor so to mnogi pričakovali, temveč je celo povzročila njegovo oslabiljenje. Dejstvo je, da proletarij ni znal nikjer v zadovoljivi meri izkoristiti zmede in paniko, ki jo je zanesla svetovna gospodarska kriza prav v vse sloje meščanstva zlasti med leti 1930 do 1933. Svetovni kapitalizem pa je prešel odločno v ofenzivo, ko se je otresel prvega strahu in iznenadenja. Fašizem, ki je celo desetletje živovaril omejen izključno na Italijo, je čez noč dobil obliko nekoga novega svetovnega gibanja. Še prav posebej se je njegova udarna sila povečala, ko je prišel v Nemčiji na oblast Hitler. Izpolnilo se je, kar je proletarski pisatelj Jack London napovedal v pesniškem navdahnjenju, železna peta je hodila iz dežele v deželo, grozeč, da pomendra vse, kar se ji postavi po robu. Delavski pokret je bil skoro povsod potisnjen v težavno ofenzivo, borba za končni cilj — za uresničenje socializma — je stopala v ozadje pred potrebo, ohraniti vsaj osnovne pridobitve delavskega pokreta in odbiti naval fašizma. Primer Italije in Nemčije je pokazal, da je boj proti fašizmu od znotraj skrajno težak, saj fašizem brezobzirno in dosledno uporablja proti vsem nasprotnikom ogromni in vedno bolj izpopolnjeni državni aparat. Dan za dnem padajo žrtve fašistične justice. Njihova imena ostanejo svetovni javnosti v mnogih primerih neznanata, ker jih fašistično časopisje po višjem nalogu zamolčuje. Priobči jih samo, če jim lahko naprti navadne zločine ali pa, če so imena žrtev na kak način prodrla v javnost. Duh odpora vzdržujejo majhni krožki, ki jim manjka medsebojne povezanosti. Pokret, ki bi zajel najširše množice, bo možen šele takrat, ko bo fašistični vladni aparat oslabilen. Oslabi ga lahko razkol v vladajočem razredu, gospodarski in finančni polož velikega obsega ali poraz v vojni. Vojna bo najbrž v vsakem slučaju poslednji izhod fašizma, če bo prišel v zagato.

Delavski pokret v državah, ki so ostale demokratične, je moral svojo taktiko prilagoditi spremljenim razmeram. Tudi v najbolj demokratičnih državah vlada seveda kapital in naklonjenost meščanskega razreda demokratičnim načelom je tudi v njih samoj pogojno. Tudi v njih velekapital ljubimka več ali manj z idejo fašizma, čeprav se zdi, da se je prvotno navdušenje precej ohladilo. Ohladilo se je precej zaradi izkušnje v Italiji in Nemčiji, kjer pridobitni krogi le težko realizirajo primerne dobičke oziroma jih morajo nalagati v sumljivo državne papirje. Grožnja fašizma je imela na vsak način dalekosežne posledice na taktiko delavskih strank v demokratičnih državah. V ospredje je stopila borba za ohranitev onih načel, ki jih je meščanstvo samo proglasilo za časa velike francoske revolucije 1. 1789. Več ali manj zavestno se delavstvo izogiba vseh akcij, ki bi lahko izzvale paniko med ostalimi sloji naroda zlasti med malomeščanstvom. Treba je bilo odvračati nekatera gesla, ki so se zdeli nerazdružno spojena z delavskim pokretom. Tako na pr. se je načelna borba proti militarizmu morala umakniti tvornemu sodelovanju pri pripravah za obrambo lastne države, zlasti če je bila ta ogrožena od fašističnega imperializma. Voditelji mogočnih socialističnih strank in strokovnih organizacij so zašli v tragikomni položaj, da pomagajo v potu svojega obraza pogognati zopet v tek skripajoče kolese kapitalističnega gospodarstva. V kolikor tega ne delajo v duhu nekoga novega revizionizma, ki se žal zopet bohotno širi po svetu, so se lotili nevalečnje naloge gotovo v prepričanju, da je samo tako mogoče ohraniti delavstvu vsaj tisto me-ro eksistenčnih možnosti, ki so v kapitalističnem gospodarstvu dosegljive, in obenem odbiti naval fašizma. Zamisel ljudske fronte, kakor se je uresničila v Franciji, je pokazala, da je možno v zvezi z malomeščanstvom doseči resnično izboljšanje delavskega položaja in obenem voditi aktivno in uspešno obrambo proti fašizmu. Kakor ponovno v zgodovini, je tudi tokrat francoski proletarij pokazal primerno pot proletariatu v ostalih deželah, kar ostane njegova nevenljiva zasluga!

Oprezno taktiko narekuje proletariatu v demokratičnih državah tudi svetovno politični položaj. Javljajo se vedno obarisi dveh velikih taborov. Eden obsega demokratične velesile Francije, Anglijo in Združene države Amerike. V ta blok države se skuša uvesti tudi Rusija,

Nasprotni tabor tvorijo fašistične države Italija, Nemčija in Japonska. Iz novejših zgodovine vemo, da se bloki držav kaj hitro tvorijo, pa tudi razpadajo. Vemo tudi, da delitev v "ideološke" bloke ne diši niti francoski, niti angleški buržoaziji in prepričani smo lahko, da se bodo vedno znova javljali poskusi, da se nasprotja premostijo. Vendar se zdi, da bodo ti poskusi vedno znova propadli, kajti delitev nikakor ni slučajna kombinacija diplomacije, temveč je osnovana na realnem nasprotju interesov. Fašistični blok sam poudarja, da je dinamičen. Prevreči hoče sedanje razmerje sil v svetu, da dobi prosto pot za nadaljnje imperialistične pohode. Posrečilo se mu je, da je razbil poslednje ostanke nekega mednarodnega reda in kolektivne varnosti, ki je bila vtelesena v Društvo narodov. Nekaznovano je Italija zavajevala Abesinijo, Japonska pa Mandžurijo, kar pa je samo povečalo njen apetit, tako da skuša sedaj podjarmiti kar vso Kitajsko. Upor vojaške in veleposelniške klike proti narodni vladi v Španiji je bil zopet dobrodošel povod za Italijo, da s podporo Nemčije vsili španskemu narodu zasvožen fašistični sistem vladovin in da si obenem pribori važne politične podvige.

Demokratični blok držav je v gospodarskem pa tudi v čisto vojaškem oziru neprimerno močnejši, kakor blok fašističnih držav, zlasti ker lahko v slučaju konflikta računa na pomoč Rusije. Navzlic temu ni storil ničesar, da prepreči katastrofalni razvoj mednarodnih odnošajev. Ze samo dosledna uporaba sankcij v zvezi z zapornom Sueškega prekopa, bi prisilila Italijo, da opusti svoj prekomorski pohod v Abesinijo. Kombiniran nastop Amerike, Anglije in Rusije bi strelnil takoj japonski imperializem in prihranil kitajskemu narodu morje trpljenja. Resno mišljena protija Anglije in Francije bi preprečila vsako vmešavanje v Španiji.

Kaj je vzrok očitne slabosti demokratičnih držav? Po svetovni vojski in ruski revoluciji na odločitve državnikov ne vplivajo več samo utemeljeni interesi lastne države, temveč v veliki meri čisto razredni momenti. Anglije ni ovirala pomankljiva oborožitev, da bi nastopila proti Italiji najprej v Abesiniji in potem v Španiji, kakor to še sedaj mislijo nekateri politični naučniki. Temveč člani konservativne vlade, med katerimi so prav tipični zastopniki velekapitala kakor n. pr. Neville Chamberlain, so se bali, da zunanje politični poraz Mussolinija povzročijo padeč fašizma in prevat v Italiji z nedoglednimi posledicami za Evropo. Militaristična in imperialistična Japonska zopet je nenadomestljiv žandar svetovnega kapitala na Daljnem vzhodu, čeprav njen apetit vzbujajo bojazen in ogorenje. Vendar še bolj se trenutno boje angleški in ameriški državniki prevrata na Japonskem in boljše vize Kine, kar bi skoro gotovo sledilo japonskemu porazu. Iz fašizma ni več povratka v demokracijo, v kateri vlada proletarij! Vendar navzlic upoštevanju interesov svetovnega kapitalizma morajo državniki v Angliji in Ameriki vendar v prvi vrsti čuvati življenjske interese svoje države in lastnega narodno organiziranega kapitala. Hazardna politika fašističnih držav jim grozi zlasti čez glavo. Na zunanje se to notranje protislovje v politiki demokratičnih držav javlja v neodločni in omahljivi politiki, ki jo seveda fašistične države znajo izrabiti. Vendar se zdi, da skrajna meja popuščenja ni več daleč. Prvič je postala vidna 21. maja t. l. Takrat je Nemčija pripravljala naskok na Čehoslovaško, ki je poslednja ovira nemški hegemoniji v Podunavju. Francija bi se skoro gotovo odločila, da priskoči Čehoslovaški na pomoč, kar bi priklicalo na dan tudi Rusijo. Vedno omahujoča angleška diplomacija je postala nenadoma skrajno energična, ki je videla, da je evropska vojna neizogibna. Dala je Berlinu razumeti, da bi tudi Anglija ne mogla ostati nevtalna. Vihar se je naenkrat polegel, besno zaganjanje nem-

škega časopisja je le slabo maskiral zunanje politični poraz Nemčije. Čehoslovaška je bila začasno rešena. Delavski pokret v demokratičnih državah kakor tudi v državah, ki so vsaj še ohranile sledove demokracije, mora vedno znova opozarjati na nevarnost, ki grozi od agresivnega imperializma fašističnih držav. Skrbeti mora za pravilno zunanje politično orientacijo lastne države. Storil bo s tem veliko uslugo vsemu človeštvu. Še ni prepozno, da se organizira blok miroljubnih držav, ki bo dovolj močan, da prepreči vojno. Svetovni mir se da rešiti samo, če bodo fašistične države uvideli, da bodo v izzvani veliki vojni gotovo poražene. Fašizem brez možnosti imperialistične ekspanzije, omejen samo na lastno področje, se bo nujno zadušil v lastnih protislovjih.

škega časopisja je le slabo maskiral zunanje politični poraz Nemčije. Čehoslovaška je bila začasno rešena. Delavski pokret v demokratičnih državah kakor tudi v državah, ki so vsaj še ohranile sledove demokracije, mora vedno znova opozarjati na nevarnost, ki grozi od agresivnega imperializma fašističnih držav. Skrbeti mora za pravilno zunanje politično orientacijo lastne države. Storil bo s tem veliko uslugo vsemu človeštvu. Še ni prepozno, da se organizira blok miroljubnih držav, ki bo dovolj močan, da prepreči vojno. Svetovni mir se da rešiti samo, če bodo fašistične države uvideli, da bodo v izzvani veliki vojni gotovo poražene. Fašizem brez možnosti imperialistične ekspanzije, omejen samo na lastno področje, se bo nujno zadušil v lastnih protislovjih.

DROBIŽ OD VSEPOVSOD

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Premoženje petork
Znane kanadske petorke, sestave Dione, ki so zdaj stare štiri leta, so že bogate. Njihovo premoženje znaša že \$800,000. Ta denar je prišel od filmov, časopisov, magazinov itd. Vsaj pet bajtarskih otrok, ki jim ne bo sile!

Slab kruh v Italiji

Italija je imela letos slabo žitno letino. Ker Mussolini zabije ves denar v kanone, bojna letala, bojne ladje in oboroževanje sploh, zraven pa še v Etiopijo, ga seveda ne ostaja nič za uvoz pšenice iz inozemstva, kjer je je dovolj (v Ameriki še preveč). Zato je duče z dekretom zapovedal, da se mora peči kruh iz mešanice, v kateri je prav malo pšenične moke in o katerem pravijo, da je slabši od vojnega kruha in v nekaj urah trd ko cement. Za "boljše sloje" je seveda še vedno na razpolago beli kruh, pa tudi za dučeja in njegove prvake. Fašistično "rajsko mano" mora jesti masa...

Jasper McLevy kandidira za guvernerja

Jasper McLevy, že drugič zaporedoma župan mesta Bridgeport, Conn., bo letos spet kandidiral za guvernerja na socialistični listi. Mož je v petih letih, odkar je bil izvoljen, napravil tak red v prej zavožen mestnem gospodarstvu, da se navdušujejo zanj celo trgovci, čeprav je socialist. Preden je on prišel za župana, je bilo mestno gospodarstvo na robu gospodarskega propada, graft in raketirstvo pa v polnem cvetju. McLevy je vse to odpravil in postavil mesto na noge.

Delavci zmagali

Po posredovanju zveznega delavskega odbora je prišlo do poravnave med delavci in upravo ladjegradniške družbe Todd Shipbuilding Co. v New Yorku, na katere podlagi bo družba ponovno uposlila 220 delavcev ter jim izplačala na zaostalih mesedah skupaj nad 40 tisoč dolarjev. Delavci so bili odpuščeni po 10-tedenski stavki v letošnjem poletju, nakar so se pritožili na del. odbor. Stavko je vodila unija ladjegradniških delavcev, ki spada k CIO.

Zaslišanja pred delavskim odborom

V pondeljek je zvezni delavski odbor v Pittsburghu spet začel zaslišavati nasprotujoči si stranki v slučaju Weirtonove jeklarke korporacije, ki je bila obdolžena od CIO, da je svole delavce šikanirala, vohunila med njimi in sploh slabo postopala z njimi. Kompanija je najela tropo advokatov, ki jo brani. Zadeva se vleče že od avgusta 1937. To je najdolgotrajnejši in obenem najdražji slučaj, s katerim je imel opraviti del. odbor. Poklicanih je bilo že na stotine prič. Kompanija pa se neče podati. Nadaljna zaslišanja bodo prejkone prav tako ali pa še bolj vroča kot dosedanja. Zapisnik zaslišanja že zdaj obsega 31,919 strani in stane najmanj 150 tisoč dolarjev. Koliko bodo znašali stroški za advokate in drugo, pa nihče ne ve, sodijo pa, da od pol do dva milijona. Kapitalisti pač rajši zabijejo milijone kot da bi dali delavcem prav.

Društvom in Klubom

Za čimboljši gmotni in moralni uspeh svojih priredb jih oglašajte v

"PROLETARCU"

KOMENTARJI

Neka priča, ki je nastopila pred famoznim Diesovim odsekom, je izjavila, da je pod vplivom Moskve tudi metodistiška cerkev v Ameriki. Metodistiški tednik Zion's Herald je na to budalost odgovoril s sledečo definicijo besede komunist:

"KOMUNIST" je: 1. kdor verjame v ustavno zajamčeno pravico svobodnega govora, tiska in zborovanja; 2. kdor verjame v svetovni mir; 3. otroci v filmski industriji (Shirley Temple na primer); 4. mlad človek, ki ima mozhgane in ideale; 5. delavski prijatelj; 6. član hebrejske rase; 7. liberalen rimski katolik ali episkopalec, presbiterijanec ali metodist; 8. širokogruden profesor odprte glave; 9. vsakdo, ki simpatizira s španskimi lojalisti; 10. vsakdo, ki nasprotuje Hitlerju in Mussoliniju; 11. vsakdo, ki nosi rdečo kravato ali ima črne prodirne oči; 12. vsak človek, ki ga ne maramo. — Lahko bi še pristavil: komunist je vsak človek, ki neče stati na glavi, ki ne verjame, da je zemlja ploščata kot lopar ali da se pomicče čas nazaj in da so zvezde okenca, skozi katere gledajo angelci; ali ki neče verjeti, da je bolje biti lačen kot sit, da je vojna prijetnejša kot mir, da volk lahko poje kožo in koza ostane živa in cela, in da je prav, da peščica ljudi izžema neštete milijone delovnih ljudi, se valja v izobilju na račun krvavih žuljev delavcev in kmetov, ki pri tem le prečesto trpe bedo in pomanjkanje.

Lahko bi bil urednik Zion's Herald opravič tudi čisto na kratko in zapisal: Potemtakem smo komunisti vsi pošteni in pametni ljudje, ki smo res še ljudje. Živio taki komunisti!

Novica:—Shirley Temple še niso aretirali, vklelili in odvedli pred Diesov odsek, da bi ji ta izprašil njeno "rdečo vest"... Še je upanje...

Tile naši ameriško-slovenski prevajalci angleških oglasov ga pa časih res tako lomijo, da se človeku jezik zapleta, ko čita njihove umotvore. Tako pravi neki slovenski oglas: "PLINOGORKOTA—prva v zadovoljstvu, čistosti in udobnosti... Plinova gorkota je vredna več, ker napravi več... Plinova gorkota je edina 100% Auto-

matična gorkota... 'Jaz zelo ljubim plinovo gorkoto...' Ltd. — To je že podobno latovščini! Slovenec bi zapisal (namreč Slovenec, ki zna pisati slovensko): "Plinska kurjava je na prvem mestu glede snaznosti in udobja... Plinska kurjava je boljša, ker je učinkovitejša... Plinska kurjava je edina 100% (stodostotno) avtomatična kurjava..." In: "Jaz imam zelo rada plinsko kurjavo..." ali: "Plinska kurjava mi zelo ugaja..." kajti Slovenec ne ljubi drv, hrušak, klobas itd., vključivi kurjavo, temveč ima take stvari rad, dočim ljubitelji dekleta, ženo, otroke ali starše! Tile naši prevajalci oglasov bi bili res lahko malo manj nerodni in površni! In to se ne tiče samo enega našega lista, temveč vseh!

Berlinski norec kriči, da se nacijska Nemčija ne boji nikogar, ne birača ne hudiča, kakor bi rekel Slovenec. Tudi bivši kajzer se je tako repenčil, dokler niso njegovih "nepremagljivih" armad na zap. fronti porazili, nakar jo je on po bližnjici odkuril na Holandsko...

Hitlerjev govor v ponedeljek je bil oddajen po radiju tudi v Ameriki. Ampak v Chicagu ga nismo dosti slišali. Vremenski bogovi so se namreč razsrdili ter nas obiskali z nalivom in gromom in strelom, da je tudi v radiju pokalo, kakor bi bili ušli vsi vrage iz pekla... Sem pa tja se je slišalo Dolfetovo jezno bevskanje, ki ga je pa jezni Elija z gromom kmalu preglušil... Ampak ko je Hitler prenehal razgrajati, smo pa zaslišali gromovit "Heil Hitler", ki je za trenutek preglušilo celo Elijevo bobnenje... "Norec!" je dejal naš Carli. Jaz sem pa menil: "Večji reveži kot norec... Ali jih bo še teplo!"

Ne vem, ali se bodo v Evropi stegli ali ne. Prerok nisem. Zato ne bom delal nobenih napovedi. Rečem pa, da se je Hitler proslavil kot najkolasnejši blufar, kar jih je kdaj zemlja nosila. Prepričan sem, da ni od vsega začetka nikdar resno mislil na vojno, temveč računal, da bo Evropo s svojim razgrajanjem tako prestrašil, da mu bo trepetajoč pustila, da bo čehi prisilili na kolena in da mu bo pri tem celo pomagala. Pa

se je nemara precej uračunal. Kaže, da ne bo šlo kakor po olju. Če znamenja ne varajo, se je Evropi začelo upirati bhufanje in nesramno izzivanje poglavarja nemških nacetov. Vsake muzike je nekoč dovolj, potem pa preveč! Hitlerjeve pa še posebno.

V Chicagu se je vršila te dni konvencija Zveze ameriških kozmetikov. Na tej konvenciji je bilo povedano, da je Amerika na prvem mestu v pogledu kultiviranja ženske lepote, ameriška kozmetična industrija (puder, barvila, tonike, maže, parfumi itd.) pa šesta glavna industrija v državi, ki daje zaslužek stotisočim (tovarnarjem in trgovcem pa lep dobiček). Kako bi se šele razmahnila ta industrija, če bi se tudi mi možiki toliko brigali za "good looks", kakor se ženske!... Potem bi nemara prekoslila celo današnjo prvo glavno industrijo v Združenih državah, — WPA...

Hitler se zahvaljuje nemški armadi, češ, ako bi je ne bilo, bi ne bilo "anschlussa" z Avstrijo. Saj. Ampak Avstrija se ni branila, izdajalci so jo na krožniku ponudili Hitlerju in nemški armadi ni bilo treba izstreliti nit ene krogle... Pa je imela vseeno blamažo, ko so se njeni motorizirani oddelki v lise temu precej zamudili... Lahko je osvajat, dokler se nič ne postavi napadalcu po robu! Pa ne bo šlo zmirom tako zlahka!

Potovanje v Chicagu in domač drobiž
Cleveland, O. — Dopis Lucasa Debeljaka iz Seattle, Wash., ki je bil priobčen v zadnji številki "Proletarca", mi je jako ugajal in sem ga čital z užitkom, ker je na svojem potovanju videl tudi kraje, koder sem svoj čas sam potoval in delal. No, pa sem se pri čitanju tega dopisa namenil, da tudi jaz na kratko opišem svoje potniško potovanje.

Ze osmega avgusta sem naročil mojemu sinu Evgenu: "Glej, da bo najin motorni konjiček pripravljen jutri zjutraj. Napoji ga z gasolinom, daj mu olja za priboljšek in glej, da ga ne pozabiš naphiniti z zrakov, da mu ne bo zmanjkalo sape. Pred nama bo 380 milj ceste." Pa mu ni bilo treba pripovedovati, kaj je bilo potrebno, ker fant se je tako veselil, da bo sam sifiral proti Chicagu, da je imel že vse v redu. (On je po rojstnem kraju Clevelandčan, dočim sta starejša brata Frank in Edwin Chicažana.)

Drugi dan ob pol šestih je najin "konjiček" zahrzal in zupihal, potem pa planil v tek po gladkem asfaltu. Ker je meni bolj znana clevelandška zapadna stran in okolica, sem se ponudil, da bom vozil prvih sto milj. Sprejeto. Dospela sva v Lakewood, potem dalje skozi Rocky River in Lorain do Sanduskyja, kjer sva vzela cesto, št. 6. Kazalec je kazal, da sva prevozila 80 milj. Mislim sem, da bom vzdržal do sto, pa mi je bilo dovolj tega "špasa" in sem izročil volan fantu. Route 6 gre le skozi mala mesteca. Fremont, Woodside, Bowling Green, Napoleon, Bryan in Edgerton. In že sva preko ohijske državne meje.

Debeljakov dopis mi je priskljal v spomin pokrajinsko lepoto pacifiške države Washington. No, pa tudi Ohio ima marsikaj lepega za oči. Ko smo se 14. avgusta peljali s sodrugom Alešem in njegovim Minko v Algonquin, sem pohvalil lepe illinoiske ceste. Franku pa to ni bilo dovolj, v Illinoisu so tudi lepa polja in gozdovi, pa tudi Chicagu ni "kar tako", je dejal. No, jaz pa (saj me poznate) sem hvalil lepoto države Ohio, češ, saj imamo celo valček "Beautiful Ohio"... (Snoy bi mi najbrž ne potrdil, da je reka Ohio krasna, ker se mu je zamerila predlaska zimo...) Pa naš prelepi Cleveland s svojimi narodnimi domovi, Enakopravnostjo, Ameriško Domovino, Sv. Vidom, Euclidskim potokom... Toda kam sem zašel! Ko sva se začela bližati Chicagu, sem spet prevzel krmilo jaz, ker mi je pač tudi to mesto bolj znano kot mojemu fan-

tu. V mesto se mzaovozil z južno strani, po 147. cesti, potem pa po Ashland ave., spet potem zapadno do 27. ulice in kmalu sva bila na Lawndale ave. in pred palačo SNPJ. Ura je kazala 3:10 popoldne, torej sva prevozila najino pot v 9. urah in 40. minutah.

S katerimi zpanci sva se srečala, vam ne bom pravil, ker bi vzelo preveč prostora. Oglasila sva se tudi v Waukeganu, kjer je vse po starem, razen da so imeli letos precej hude boje z delodajalci. Baš ko sva odhajala, se je pričela stavka na železnici North Shore Electric.

Nazaj sva se ubrala po cesti 42, ki se vije kot kača skozi lepe gozdove in mimo bogataških rezidenc. Peljala sva se skozi North Chicago, kjer je naselbina naših rojakov in prijazen kraj, mimo mornarske šole Lake Bluff, kjer trenirajo skrute za službo na bojnih ladjah, potem pa skozi Lake Forest, Ft. Sheridan, Highwood, Highland Park, Ravinjo, Glencoe, Winnetko in Evanston — pa sva bila spet v Chicagu. Potem pa na cesto 20 in proti domu v Cleveland. — To je kratak opis najinega potovanja.

Kako je v naši metropoli? Kakor povsod. Glavna naša industrija je zdaj WPA, pri kateri je zaposlenih nad 72 tisoč ljudi, pravijo pa, da jih je še 15 tisoč, ki čakajo, da dobe delo pri projektih strica Sama.

Ko to pišem, čitam, da je tovarna avtnih ogrodij Fisher Body Co. poklicala nazaj na delo 1600 svojih delavcev. Od kar je ta tovarna znižala še po zimi produkcijo na minimum, se je več kot 4.000 njenih delavcev moralo zateči k WPA.

Enakopravnost je poročala, da je naš mestni odbornik Vehovec sporočil, da bodo v collinwoodskih delavnicah železnice družbe New York Central poklicali nazaj na delo 750 delavcev. Ali se je to že zgodilo, še ne vem.

Da je v deželi še vedno "recesija", se vidi tudi na poulični železnici, kajti od junija se je skrčil promet za približno 25 odstotkov. Ljudje ne delajo, pa se nimajo kam voziti. Čisto naravno.

Kljub temu, da se slabo dela, pa v Clevelandu ustanavljamo vsakovrstna nova društva. Podporna društva pa venomer premajajo prošnje za podporo in oglasje. Izgleda, kakor da so ta društva nekakšen slovenski stric Sam... Give me, give us, you have it. Tu obhajajo kako obletnico, tam je kulturna stvar itd., itd. Pa "surprajz" partije med rojaki... Od vseh strani se stegujejo roke...

Ker je toliko tega in onega in teh in onih, ki prosijo za podporo, iščejo oglasje itd. je res težavno pobirati oglasje za delavske publikacije. Človek se že boji vprašati... Ista smola je z nabiranjem podpisov na peticije socialističnih kandidatov. Ali mislite, da smo dobili v Ohiju zahtevano število podpisov, namreč trideset tisoč? Kaj še. Tajnik soc. stranke v Ohiju mi je povedal, da komaj 20 tisoč.

Kaj pravite vi na to? Je že tako, mi se vtikamo tja, kjer nas ni treba, kjer bi morali biti, nas pa ni! Pa pravimo, delavec se mora izobraziti. Prav. Ampak kaj pomeni, če si potem niti sam sebi noče pomagati. Eni so za to preleni. Drugi so pa delavni, pa pri tem nase pozabijo. In tako ne pridemo nikamor. Ni čudno, da nas delavnj sodrugi zapuščajo, ko ni tako, kakor bi moralo biti. — Tako za danes.

Mladinski koncert
Cleveland, O. — V nedeljo 18. septembra prirede Združeni mladinski zbori koncert v Slovenskem narodnem domu na St. Clairju. Sodelujejo Slavčki z Waterloo Rd., škrjančki s Holmes Ave., Kanarčki, Barbertonski Slavčki in Zvončki iz West Parka.

Pesmi so po večini naših ameriško-slovenskih pesnikov kot Zorman, Zupan, Zupančič, Krasna, Kristan in Molek. Program se prične točno ob 3. pop. in je sledeči: Pozdravni govor predsednika Johna Trlepa, nakar otvore pevski program

dvojčici Vidic, katerima sledi zbor Zvončki, ki zapoje "Otrok poje" od D. Gorinška, "Pesem o zamorčkih" in "Sinček" od E. Kristana. Barbertonski Slavčki: "Moj očka", "Ples" in "Ura", vse od D. Gorinška. Zbor s Holmes ave.: "Na jug" in "Mihec—divji mož" od Katke Zupančič ter "Rdeči nagelj" od I. Zupana. Kanarčki: "Rajajoči deci" in "Škrjančka" od Anne Krasne in "Oktober" od I. Zormana. Škrjančki: "Skladno v zboru" in "Gor na vrh" od E. Kristana in "Bratstva znak" od I. Moleka. Zbor z Waterloo Rd.: "Ali bdiš?" od A. Krasne, "Mojemu narodu" od Fr. Cimpermana in "Mi pojdemo, a ne gremo" od Ivana Albrechta. Slavčki: "Tolažba" od Fr. Levstika, "Priletela sta dva ptička" od Ivana Zupana in "Mucek" od K. Zupančič. Skupni zbori: "Moji materi" od I. Zupana, "Pismo očetu" od I. Zormana in "Krošnjak" od K. Zupančič ter več izvalčekov iz spevoigre "Desetnik in sirotica".

Vse pesmi je skomponiral pevovodja Louis Seme. Prijatelji slovenske pesni od blizu in daleč so prav vljudno vabljeni, da se udeležijo tega koncerta, tako vabimo tudi ostale mladinske zbornice in detroitske Slavčke ter mlade zbor, France Prešeren iz Pittsburgha, Pa.

Pozdrav in na veselo svidenje! — Ančka Traven.

Sodrug ponesrečen
W. Aliquippa, Pa. — Zадно nedeljo zvečer sta se podpisani in Bartol Jerant, tajnik kluba št. 211 JSZ, vračala s konferencie. Pred našim Slovenskim domom pa je privozil neki neznan avtomobilist ter podrl na tla s. Jeranta, kateremu se je pri tem zlomila noga pod kolonom. S. Jerant se nahaja v Rochester bolnišnici in obiski so dovoljeni vsak večer od sedmih do devetih. — Geo. Smrekar.

Piknik Nade
Chicago, Ill. — V nedeljo, dne 18. septembra bo prav lušno na prijaznem Kobalovem vrtu na Clarendon Hills in kdor bo prišel tja, mu ne bo žal. Zensko društvo Nada, št. 102 S. N. P. J., bo namreč imelo tam piknik — in da so naši pikniki zabavni, že ve vsak, ki jih je kdaj posetil, kdor pa tega še ne ve, se pa lahko o tem prepiča v nedeljo. Vsi ste vljudno vabljeni in vsakdo bo dobrodošel.

V slučaju slabega vremena se vrši piknik v Slov. del. centru. — Frances Vider.

Preklic "vinske trgatve"
Strabane, Pa. — Klub št. 118 JSZ tem potom preklicuje svoje "vinsko trgatve", ki jo je nameraval prirediti dne 1. oktobra. Vzrok preklica je, ker bo priredilo "vinsko trgatve" isti dan društvo št. 245 SNPJ, Lawrence, Pa. Zato smo sklenili, da bomo namesto "trgatve" 1. oktobra priredili navadno veselico pozneje in sicer dne 12. novembra v dvorani društva šte. 138 SNPJ.

Jakob Pavčič, tajnik.

AGITATORJI NA DELU
Vse naročnine, ki jih pošljejo nastopniki in drugi agitatorji Proletarca, so žite na bazi polletnih naročin. Namreč agitator, ki pošlje eno celoletno, je zabeležen v tem seznamu s dvema polletnima.

Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	37
Martin Judnich, Waukegan, Ill.	23
John Zornik, Detroit, Mich.	12
Jennie Dagarin, Cleveland, O.	10½
Anton Zornik, Herminie, Pa.	10
John Bozich, Collinwood, O.	10
John Udovich, La Salle, Ill.	8
Frank Bizjak, Chicago, Ill.	8
John Bogatay, Girard, O.	8
Frank Boltezar, Pueblo, Colo.	8
John Rak, Johnstown, Pa.	7
Joseph Snoy, Bridgeport, O.	6
Joseph Drasler, Chicago, Ill.	4
John Vitez, Blaine, O.	4
Anton Shular, Arma, Kans.	2½
Virginia Selak, Star City, W.Va.	2
Jacob Pavčič, Strabane, Pa.	2
Tony Zupančič, Ft. Marion, Pa.	2
Jacob Rožič, Milwaukee, Wis.	2
M. Tušek, Power Point, O.	2
John Kosin, Girard, O.	2
Vinc. Pugalj, West Allis, Wis.	2
Mike Krulitz, Willard, Wis.	1
Lorenc Kavčič, Sygan, Pa.	1
Luka Groser, Chicago, Ill.	1
Nace Zlemberger, Piney Fork, O.	1

Skupaj v tem izkazu (4 tedne, od 13. avgusta do 10. septembra) 175 polletnih naročin. Prejlnji izkaz (4 tedne) 124½.

GLAS OR SODRUGA FRANKA ZAITZA
Zadnjič smo poročali, da pričakujemo povratka našega urednika s. Franka Zaitza in njegove žene, pred sredo septembra. Pa smo se nekoliko uračunali. Ker sta se v svojih računih nekoliko zmotila in do 23. avgusta, ko nam je Frank zadnjič pisal, še nista izvršila vseh obiskov, ki sta jih imela v načrtu, predvsem obiska Primorske, sta preložila odhod iz Evrope na sredo septembra. In ker nista mogla dobiti za ta čas prostora na Cunardovih ladjah Queen Mary ali Aquitania, sta si rezervirala kabino na ladji Francoske črte, Normandie, ki odpluje iz Havra sredi tega meseca. Potemtakem se bomo zopet videli zadnje dni v mesecu. Toliko v vednost našim čitaskim sodrugom, ki nas sleherni dan vprašujejo, kdaj se bo vrnil s. Zaitz.

KNJIZEVNE VESTI
Clevelandski slovenski pesnik Ivan Zorman je izdal novo zbirko svojih pesmi, pod naslovom IZ NOVEGA SVETA. Slovenski listi v Clevelandu in drugod, ki so novo pesniško zbirko prejeli v oceno, se zelo pohvalno izražajo o nji. Knjiga je izšla v pesnikovi samozaložbi.

Socialist Call je v eni svojih zadnjih števil prinesel obširno kritiko na naslov pisatelja Louisa Adamiča, kateremu v glavnem svetuje, naj se otrese prevelike zaujivosti napram prijateljem, ki mu dajejo podatke o delavskih bojih v Ameriki, ako noče, da bi trpela njegova dela kot na primer "Dinamit".

Kardinal umrl
V New Yorku je umrl kardinal Patrik Hayes, poleg čičkeškega kardinala Mudeleina eden najbogatejših katoliških cerkvenih knezov na svetu.

LISTNICA UREDNIŠTVA
L. P., Cleveland:—Vaš dopis o nastopu soc. Zarje na clevelandski radijaki postaji WHK smo prejeli šele v terek dopoldne, ko je bil list že dotiskan. Pošta namreč ni poslovala na Delavski dan, zato zamuda. Vaše pismo je bilo oddano v petek 2. sept. ob šestih zvečer, v Chicagu je najbrž prišlo v soboto popoldne in potem čakalo na pošti do torika.

Ako hočete imeti na svetovni situaciji pravilen upogled, čitajte Proletarca.

FENC'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA
2609 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.
Tel. Crawford 1382
Priatna in okusna domača jedila. Cene zmerne. Postrežba točna.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI
NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"
Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00
Ustanavljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNTE NA UNIJSKO TISKARNO
Adria Printing Co.
1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.
Tel. Lincoln 4700
PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Položaj na bojiščih
Položaj na španskih bojiščih se bistveno ni spremenil. Lojalisti slej ko prej drže pozicije, ki so jih iztrgali rebelom. Francove čete so izvedli več napadov na lojalistične pozicije pred Gandeso, na fronti ob rekli Ebro, toda uspeha niso imele. Sicer se jim je posrečilo začasno zavzeti par gričev, toda lojalisti so takoj izvedli protinapad ter pognali rebele nazaj. Zadnje čase se širijo govoriče, da je gen. Franco naveličan vojne in da bo odstopil od vrhovnega poveljništva rebelnih sil. Druge, vzporedne govoriče pa trdijo, da so španski fašisti pripravljeno skleniti mir, pod pogojem, da se vzpostavi monarhija in pokliče na prestol drugega sina pregnanega kralja Alfonza. Koliko so te govoriče vredne, se ne ve.

Japonci nadaljujejo svojo veliko ofenzivo proti Hankowu, začasnemu glavnemu mestu Kitajske. Zadnje čase so imeli delne uspehe in ena izmed treh japonskih armad se je približala mestu na 80 milj, potem so se pa morali ustaviti. Cenk Kajšek je poslal na fronto sveže čete, ki so ustavile prodiranje Japoncev. Kitajsko pomočilo pravi, da so Kitajci na več krajih tudi pognali napadalce nazaj.

Kritizira WPA
Organizacija Government Research Ass. je v Princetonu, N. J., priredila debato, tekomo katere je Carl P. Herbert dolžil WPA, da "ustvarja razred profesionalnih heračev". Nels Anderson, načelnik odseka za delavske odnose pri WPA, je pa odgovoril, da je WPA "največje in najbolj demokratično podvzetje za javna dela v zgodovini civilizacije, ki se je zakoreninilo v ekonomsko tkivo dežele, vsled česar ga ne bo tako lahko izruvati."

SEPTEMBER
MILWAUKEE, WIS. — Kartna zabava kluba št. 37 JSZ v honorit Proletarca, v nedeljo 18. sept. v S. S. Turn dvorani.
GIRARD, O. — Piknik kluba št. 222JSZ v soboto 24. septembra na Dežmanovem prostoru v Avon Parku.

OKTOBER
CHICAGO. — Koncert "Save" v nedeljo 29. oktobra v dvorani SNPJ.
BURGETTSTOWN, PA. — Veselica kluba št. 19 JSZ v soboto večer, 29. oktobra v Slovenskem domu.
WAUKEGAN, ILL. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvete matice za severni Illinois in Wisconsin v nedeljo 31. oktobra v Slov. nar. domu.

NOVEMBER
STRABANE, PA. — Veselica kluba št. 118 JSZ v soboto 12. novembra v dvorani dr. št. 138 SNPJ.
CLEVELAND, O. — Koncert soc. "Zarje" na Zahvalni dan 24. nov. v avditoriju SND.

DECEMBER
CHICAGO, ILL. — V soboto 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 1 v dvorani SNPJ.
COLLINWOOD, O. — Veselica kluba št. 48 JSZ na hožični večer 25. dec. v Slov. del. domu.

1939.
CHICAGO. — Dramska predstava kluba št. 1 JSZ v nedeljo 26. februarja v dvorani SNPJ.
CHICAGO. — Koncert "Save" v nedeljo 23. aprila v dvorani SNPJ. (Tajnik klubov in kulturne odseke klubov ter tajnike konferenc prosimo, da nam sporoče vse svoje prireditve za uvrtitev v to kolono in da nam pošljejo popravke, ako so podatki o priredbah napačno zabeleženi.)

PLINSKA KURJAVA
je najbolj zadovoljiva, snažna in udobna
SAMO \$15.14 MESEČNO
(Povprečno za 8 mesečno grejto v sezoni za 5-sobno hišo)

Jaz imam zelo rada plinsko kurjavo. Sem vdova, prav go-tovo mi to lajša delo. Tako snažna je moja hiša, da je veselje. Posebno pa mi ugaja enakomerna toplota. — Mrs. Blanche Caronti, 3118 W. 54th Place, Chicago.

PLINSKA KURJAVA JE BOLJŠA, ker je učinkovitejša

* Mrs. Blanche Caronti, kot tisoče drugih, ima več udobnosti, snažnejšo hišo in nobenega dela s furnezom, ker greje s plinom. Poizvedite o tem lahkem in čistem načinu grejta vaše hiše. Kličite... pišite... ali... telefonirajte: Wabash 6000 za BREZPLAČEN preračun plinske kurjave za vaš dom.

Plinska kurjava je edina 100% AVTOMATIČNA KURJAVA

MODERN COOKERY... CONSTANT HOT WATER... SILENT REFRIGERATION... GAS HEATING... THE PEOPLE'S GAS LIGHT AND COKE COMPANY

Czech Offer Exposes Hitler Bluff

Czechoslovakia amazed as Italy urges acceptance of Benes' concessions. — Russia makes no move to bring pressure on nazis despite Frnech preparations

(From the New Leader)

With Hitler so mired in the Sudeten fracas that he can't retreat, especially after the fanfare of the Nuremberg conference which has given all Europe the jitters, competent observers in London believe that war depends on whether Neville Henderson, British ambassador to Germany, outmaneuvers German Foreign Minister Von Ribbentrop, gets to Hitler and convinces him that Great Britain isn't bluffing and may fight if Nazi troops sweep across the Czech border.

War gloom, emanating from London's Downing Street, covers the continent as diplomatic circles everywhere realize that the Czech's last clever move has once more checkmated Hitler and that the Fuehrer's only alternative to backing down and quieting the frenzy he has been inoculating into the Reich during the past six months, is to kick overboard the diplomatic haggling which has fooled no one and lash out at Prague.

Brilliant Czech Move

One can only guess at Hitler's fury at the brilliant Czech move which with one stroke placated Chamberlain and Daladier, lined up Italy, won over world approval and raised the entire Czech nation to a fighting pitch for war in the Sudeten area. By conceding territorial autonomy to the Sudeten Germans, recognizing the German language, and giving Sudeten German full equality throughout Czechoslovakia President Benes knew he was pulling the wind out of Henlein's sails.

The Czech leaders also knew that Hitler would never permit Henlein to compromise on the original Carlsbad demands. Not only has the Nazi decision to break off negotiations alienated whatever sympathy there may have been within Czechoslovakia, but it has split even further opinion in the ranks of the Sudeten Germans who know that their farm land will become the no-man's-land of the next war.

The Czechs were amazed by Italy's hasty "acceptance" of the demands as the basis for peace. Gayda, Il Duce's mouth-piece, rushed into print praising the concessions, urging Nazis to accept. Mussolini is worried. If war breaks out and he joins with the Nazis he knows he's doomed, if he joins with the democracies, he loses his stake in Spain.

Resent Soviet Attitude

Although they're in no position to say anything openly, important Czech officials resent Russia's quiescent attitude. The Soviet Press is treating the Sudeten problem as a local incident.

NEW SEASON—NEW ACTIVITY

With the beginning of September and the end of the last summer holiday, Labor Day, our thoughts and actions turn to new fields of endeavor and activity.

The summer holiday spirit gives way to a new determination to buckle down to real work.

It's the beginning of the fall in-door social season.

Dances, socials, parties and cultural activities take the place of picnics, swimming, tennis and baseball.

It's also the season when labor publications, including our own, begin looking forward to the slow climb upwards out of the summer slump. More new subscribers and renewals are expected as our agitators shake off the summer laxia and commence to work in earnest.

At present economic conditions are playing havoc with our mailing list.

The only effective manner of counter-acting this is with renewed and increased agitation for new readers.

With the coming of the fall weather fraternal and cultural organizations among our people swing into their rounds of social activity and we're afforded an opportunity to get out among the people and contact them with our message.

It certainly can not be denied that the need for a true, honest labor newspaper among our people has never been greater.

So why not help to build and circulate it among your friends.

You will be merely doing your duty as a working man or woman.

Harlan Gets Peace as Operators Sign

Long-sought peace has come at last in Kentucky's "bloody Harlan County."

The Harlan County Coal Operators Assn. signed a union agreement with the United Mine Workers of America, CIO, providing for the usual UMW working conditions—the seven-hour day, five-day week, a basic pay of \$5.60 a day, improved work regulations, and the check-off. Some 15,000 miners will be affected by the contract.

The contract will expire March 31, 1939, the date in which all UMW contracts throughout the country come to an end.

Girdler's Mine Not In

Signing of the agreements leaves only one Harlan Mine not operating under UMW conditions—a captive mine operated by the Wisconsin Steel Corp., a subsidiary of Tom Girdler's Republic Steel.

Happiness consists in being perfectly satisfied with what we have got and with what we haven't got.

"Wheaties" Tied-Up With Scab Firm

The makers of Wheaties, the baseball breakfast food, have completed a merchandising alliance with a strongly anti-union hosiery mill, the American Federation of Hosiery Workers, CIO, charged last week.

The purchase of two packs of the cereal enables one to purchase a pair of ladies' hose at half price. The Cooper Wells Co. of St. Joseph, Mich., and Decatur, Ala., are bitterly anti-union and recently appeared at a Labor Board hearing on charges of coercion, intimidation, fostering a company union, and discriminating against union members.

Immediately after the hearing a witness, employed in the Decatur plant, was slugged by a foreman while he worked at his job.

OPPORTUNITY

Many do with opportunities as children do at the seashore; they fill their little hands with sand, and then let the grains fall through one by one, till all are gone. — T. Jones.

Probably the world's hardest task is making "ten easy payments."

700 Voices In Concert In Cleveland

It is without doubt that all music lovers will attend the great music festival Sunday, Sept. 18th at 3 P. M. in the Slovene Auditorium, on St. Clair Ave. to be given by the United Slovene Junior Singing Chorus formed by seven juvenile choruses.

The concert includes twenty-eight beautiful Slovene songs written by American-Slovene poets. All twenty-eight songs were composed by the director of the choruses, Mr. Louis Seme.

All Slovenes, old and young, are most cordially invited to attend. Dancing will follow the concert with Frankie Jankovich and his boys furnishing the music in the upper hall and Oblak's orchestra down-stairs. Don't forget! September 18th at 3 P. M.

Anna Traven.

MISS PERKINS REFUSES TO DEPORT BRIDGES

Frances Perkins, secretary of labor, curtly rejected recently demands of Chairman Martin Dies, Democrat, Texas, of the house committee investigating un-American activities that the department of labor at once begin deportation proceedings against Harry Bridges, Pacific coast director of the CIO.

RAINED OUT

Chicago, Ill.—Despite the weatherman's nasty deal, the Social Study Club members made an evening of it last Friday here at the Center instead of out in the Forest Preserves as originally planned.

The same misfortune befell Sava's picnic last Sunday, which in addition to the Pioneer Prize Juvenile Picnic, and recently, the Pioneer Corn and Weiner Roast, makes this a record year for rained-out social events.

Mediators Fail To Settle Rail Wage Cut Case

The national railway mediation board gave up its efforts to settle the dispute between the railroad brotherhoods and managements over the 15 percent wage cut which the companies have tried to impose since early this spring.

The statement issued to the press said the railroads had agreed to submit their case to arbitration but that the unions had refused to arbitrate.

The next step, according to the rules of procedure laid down by the railway labor act, will be for the unions to take a strike vote. In case the strike vote carries, the dispute goes to President Roosevelt, who will appoint a fact finding commission to examine witnesses, assemble information and make a recommendation within thirty days.

If you would know the rough road to permanent success, here is the answer: Do the first thing first, and then keep right on doing.

Dies Committee Hears Matthews, Expert Scab

Labor leaders and liberals in the metropolitan area are smiling at the testimony of J. B. Matthews before the Dies congressional committee investigating un-American activities. Matthews took down his hair and told all in a spirit of repentance for the folly of his youth, when he was proud to be associated with the labor movement. Newspapers here devoted columns upon columns of space to Matthew's testimony that almost every well-known organization except the Hague machine and Tammany Hall were fronts for the communist party.

What no newspaper mentioned was the fact that Matthews is a strike-breaker in his own right, and that his first red-baiting was directed against and AFL union in 1935. In the spring of that year Matthews was still an O. K. guy. An officer of Consumers' Research, Inc., in Washington, N. J., he was known as a co-author of Partners in Plunder, a book that exposed some of the evils in employers control of American economic life. He told how vigilante movements were used to break strikes; how the hired thugs of employers smashed unions.

Only a few months later Matthews had to choose between labor and the boss. The employees of Consumers' Research, badly underpaid, organized an AFL federal local and asked for a contract. Pres. F. J. Schlink answered by firing three union leaders. A strike was called.

Dewey H. Palmer, treasurer of the organization, resigned and went on the picket line. Arthur Kallet, secretary, likewise quit. Matthews loaded his car with strikebreakers and drove to work as usual.

During the five months that the strike lasted, Matthews used all of his expert knowledge of employer tactics in a successful effort to defeat the union. Professional guards were hired; pickets were arrested and jailed over and over again; the red scare was raised; teargas was bought and used; farmers were mobilized in a shotgun brigade to "protect" the scabs, who included Matthews' own wife and sons. Matthews testified in a chancery court action to punish the strikers for violating an anti-picketing injunction, and winced when he was denounced in a striker's testimony as a strikebreaker. (Industrial Worker.)

Retail stores in the United States number about one and one-half million.

In late spring and early summer it is daylight until nearly 11 p. m. in England, which lies far north of the United States.

It is not how much we have, but how much we enjoy, that makes happiness.

MORE FASCIST BRUTALITY

Falling miserably in his attempt to colonize Ethiopia, Mussolini has now conceived a new plan whereby he hopes to kill two birds with one stone—get rid of the Jews in Italy, and at the same time, colonize the barren lands of Ethiopia into which he has been unable to force Italian families. He further proposes to strip the Jews leaving Italy of all their possessions allowing them to take only a small amount of money out of the country.

What can be expected next from the abyssal depth to which the Nazi minds have degenerated?

S. D. F. CONFERENCE

Saturday, September 17, 1938, commencing at 10 A. M. at the Rand School Building, 7 East 15th Street, New York City, the enlarged executive conference of the Social Democratic Federation meets with invited representatives of labor fraternal insurance orders and the organized labor movement. Among the matters on the program to be discussed will be, the possibility of uniting Socialist nationally on the principles of the Social Democratic Federation.

HOPE FOR MOONEY PARDON IN 1939

Barring a political miracle, California will inaugurate as governor next Jan. 1, a man who has made irrevocably clear his belief in Mooney's innocence. The man is State Senator Culbert L. Olson, overwhelmingly nominated in the primaries on August 30.

FASCIST CAN NOT DEFEAT SPAIN

What a democratically united people can do is shown in Spain where the fascist hords of Mussolini and Hitler and their Moorish hirelings are farther away from victory after almost two years of fighting than they ever were before.

PERSEVERANCE

There is no royal road to anything. — One thing at a time, and all things in succession. That which grows slowly endures. — J. G. Holland.

GAMBLING

If the energy wasted in gambling were spent in action, man's service to the world would be greatly increased.

VISITORS FROM WASHINGTON

Mary Potochnik from Cumberland, Washington, and Josephine Richter from Enumclaw, Washington, visited the Slovene Labor Center and Proletarec office last week. They spent a week with friends in Chicago and Clarendon Hills.

THE ARMAMENT RACE HASTENING THE CRISIS

WILL AMERICA BE DRAWN INTO WAR?

With Europe apparently on the verge of war, it becomes increasingly important to know what the attitude of the United States will be in case a general European war breaks out.

Will this country hasten to get into the war? Will it embargo the aggressors? Will it aid the aggressors and embargo the defenders, as it has done in Spain? Will it assume an attitude of wanting to keep out but do all of the acts calculated to draw it in? What assurance have the American people that their almost universal desire to keep out of war will be respected by the administration at Washington?

Too little assurance, it must be admitted.

The record of the administration is mixed. In January, 1937, the president jammed through congress, under suspension of the rules, an amendment of the neutrality act which changed international law, so far as this country was concerned, with regard to the selling of munitions to recognized governments in countries where rebellions break out. This prevented the Spanish Loyalists, the democratic government of Spain, from properly defending itself against the aggressor Fascist rebels. In October the same year the president made his famous Chicago bridge speech in which he called for the quarantining of aggressor anti-democratic nations. In the late spring of 1938, before congress adjourned, he was asked to permit an amendment of neutrality act undoing the injustice toward the democratic government of Spain and returning to the

former conception of international law preventing the sale of munitions to rebels. He is said to have realized that a bad mistake had been made and to have agreed to the amendment. Congressmen so understood. But he later declined to support the amendment. The reason said to have been given was that the Loyalists were already defeated and that, in order to do them belated justice after it was too late, it was not politic to antagonize those in this country who favor the rebels—a theory which has proved not to be correct, as the Loyalists are still going strong and are hampered only by lack of the armaments and munitions—which they would have if this country and England were not discriminating against them and selling only to the aggressors.

The secretary of state, Cordell Hull, has made statements to the effect that America could not hope to be unaffected by a general war, which may mean that he expects America to enter actively into such a war. It has seemed as if the president and the secretary of state were engaged in "educating" the American people for war.

These are some of the reasons why there is none too much assurance that our country will keep out of a European war if it breaks. Other reasons are that the administration has fostered the building of an aggressive navy, that it keeps marines and naval vessels in China while at the same time aiding Japan by using a technicality to keep from invoking the neutrality act, and that it strenuously fought and defeated the move to require a referendum vote of American citizens before any declaration of war could be made.

It is not safe to leave the question of war or peace in the hands of one or two men. Especially is this not safe when the one or two men in question seem to be almost committed in advance to participate in war, or at any rate to tend in that direction. Milwaukee Leader.

HOW TO BREAK THE AWFUL NEWS

A while ago we ventured a guess that the commission appointed by the president to investigate labor legislation and relations in England and Sweden would be disappointed if it hoped to use the results of its investigation against American labor. We ventured the opinion that when the president was asked to appoint such a commission he shrewdly gave the askers what they wanted, knowing they would only stub their toes.

The commission's report has been received by the president and will be made public, the papers say. We shall not know for a certainty until then whether we guessed right or not, but there is already some corroborative evidence that our interpretation was correct—the Chamber of Commerce of the United States is apparently preparing the minds of its members for a disappointment.

The chamber tells its members that the report probably will be purely factual, and that it is not expected to propose any changes in the Labor Relations act or any new legislation for this country.

"It is understood," says the chamber in its review of national business affairs, "that the members of the commission who have already returned to the United States feel that conditions are too dissimilar here to justify any attempts to apply the kinds of labor laws that have been developed in Europe. The report will thus be a negative one, in the sense that it will not contain much effective ammunition for use by either side in the current controversy centering about the future of the Labor Relations act."

That would be a swell way to break the awful news—if such it is to be—dashing the bright hope of labor skinners that the labor disputes act in England would be found so harsh against the labor that it could be recommended for use against labor in this country. —Milwaukee Leader.

MELLON WEALTH IS 37 MILLION

The estate of Andrew W. Mellon, wealthy financier and former secretary of the treasury, today was evaluated at \$37,000,000 in an inventory and appraisal filed with the register of wills in Pittsburgh, Pa.

THE HELPING HAND

Roger W. Babson, financial seer and U. S. Christian layman No. 1:

"The financial outlook for railroads has brightened a lot in the last two months... there is the possibility of a wage cut... The final 'helping hand' is the recession itself... thousands of employees have been discharged."

FALSEHOOD

A liar begins with making falsehood appear like truth, and ends with making truth itself appear like falsehood. — Shenstone.

By his crumpled fenders shall ye know the reckless driver.

It's not how grand your car is that matters; it's how safely you drive it.

BRANCH ACTIVITIES

The following activities are scheduled for the summer season by JSF Branches, Fraternal and Cultural Groups affiliated with the Educational Bureau, JSF:

SEPTEMBER

Milwaukee, Wis. — Card Party Sunday, September 18, South Side Turn Hall, for the benefit of Proletarec. Auspices Branch 37, JSF.

Girard, O. — Picnic of Branch No. 222, JSF, Saturday, Sept. 24th at Dezman's place, Avon Park.

OCTOBER

Burgess, Pa. — "Veselica" sponsored by Branch 19, JSF, Saturday, October 29, at the SNPJ Hall, Chicago, Ill. — "Sava's" Concert Sunday, October 29th at the SNPJ Hall.

Waukegan, Ill. — Conference of JSF Branches and all organizations affiliated with the Educational Bureau, JSF, in the Illinois-Wisconsin district, Sunday, October 31 at the Slovene Home.

NOVEMBER

Strabane, Pa. — Dance of Branch No. 118, JSF, Saturday, Nov. 12th at Lodge 138 SNPJ Hall.

Cleveland, O. — "Zarja's" Concert in the main auditorium of the Slovene National Home on Thanksgiving Day, November 24th.

Chicago, Ill. — Dramatic Presentation of Branch No. 1, JSF, Sunday, November 27th at the SNPJ Hall.

DECEMBER

Chicago, Ill. — New Year's Eve Celebration of Branch No. 1, JSF, Saturday, December 31, at the SNPJ Hall, 2657 So. Lawndale Avenue.

Collinwood, O. — Veselica sponsored by Branch 49, JSF, December 25, at the Slovene Home.

Branch secretaries and secretaries of all organizations affiliated with the Educational Bureau of the Federation are requested to keep us informed of the dates of their affairs thereby enabling us to keep this calendar up to date.

Your English

Mutual, Common—"Mutual" often is used incorrectly for "common." "Mutual" implies reciprocity. It describes that which passes from each to each of two persons. John and William may be "mutual" friends, that is, the friendship between them may be reciprocal. They also may have a "common" friend, Joseph, but it would be absurd to speak of Joseph being their "mutual" friend. The word "mutual" designates what is reciprocal between two, not something in one which is "common" to two or more others.

Less, Fewer — "Less" refers to amount; "fewer" to number.